

ΚΙΒΩΤΟΣ

Περιοδική πληροφόρηση του ΑΙΓΙΛΟΠΑ

Αγαπητά μέλη, φίλοι και συνεργάτες του ΑΙΓΙΛΟΠΑ

Οι συνεχιζόμενες θηριωδίες σε βάρος του Παλαιστινιακού λαού και η γενοκτονία που επιτελείται στη Γάζα επισκιάζει τα γεγονότα που ζήσαμε την προηγούμενη αλλά και ζούμε στην αυγή της νέας χρονιάς. Όλες οι προσπάθειες να συνυπάρξουμε ειρηνικά σε έναν κόσμο που αν δίκαια μοιράζονταν ο πλούτος και η τροφή θα έφταναν και θα περισσεύαν για όλους, δεν πιάνουν τόπο ή δεν κυριαρχούν. Άνθρωποι χάνονται, ξεριζώνονται από πολέμους σκοπιμότητας ή υποχρεώνονται να ζουν σε όποιες άθλιες συνθήκες επειδή ο νόμος της ζούγκλας του ιδιώτη που αποθεώνεται σε πολιτικοοικονομικό επίπεδο το επιβάλλει.

Στην Ευρώπη οι αγρότες εξαφανίζονται ολοένα σαν είδος και στον απολογισμό των σοβαρών φετινών κινητοποιήσεων και στην Ελλάδα η συγκομιδή ήταν ισχνή όμως ποιοτικά καλύτερη. Γιατί ο κόσμος ήταν με το μέρος τους, κατανοώντας τα αιτήματά τους, αποδοκιμάζοντας το σκάνδαλο μεγατόνων του ΟΠΕΚΕΠΕ, την ατιμωρησία και το θράσος των εμπλεκόμενων. Τα ερωτήματα όμως που προκύπτουν είναι ειλικρινή: Έχουν ή όχι μερίδιο ευθύνης οι αγρότες μας σε ένα σάπιο σύστημα επιδοτήσεων υποκύπτοντας τότε σε πολιτικές ή «πράσινες» δήθεν επενδυτικές σειρήνες; Γιατί δεν μπαίνουν στις διεκδικήσεις τους ως επείγουσες -και αναγκαίες για μείωση του κόστους παραγωγής και εξάρτησης- η αγροοικολογική μετάβαση, η βιολογική γεωργία, η παραγωγή εγχώριου προσαρμοσμένου σπόρου, η απαγόρευση των νέων μεταλλαγμένων και των πατεντών; Μήπως το μειωμένο πετρέλαιο αρκεί για να επιβιώσει ο γεωργός σήμερα; Τι θα γίνει όταν πάψουν οι επιδοτήσεις; Και σε ότι αφορά τους πολίτες: Ποιος θα παράγει πια τροφή όταν ερηνώσουν τα χωριά μας; Πόσο θα κοστίζει το καθημερινό μας τραπέζι και πως θα είναι η τροφή μας όταν σταματήσουν οι λαϊκές και προμηθευόμαστε μόνο από Σ/Μ εισαγόμενα προϊόντα αμφίβολης ποιότητας πολύ πιθανόν από γεωργούς υποτελείς ή σκλάβους της παγκόσμιας βιομηχανικής χημικής γεωργίας;

Οι προσπάθειες για ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των ανθρώπων ή ανθρώπου και φύσης και για ποιοτική παραγωγή και ισότιμη κατανομή της τροφής δεν πρόκειται να σταματήσουν. Συνεχίζουμε να υποστηρίζουμε το ρόλο και τη συμβολή του γεωργού στην επιβίωσή μας και στο δικαίωμά του να αποφασίζει για το μέλλον του. Δεν σταματάμε να εμπνέουμε τους νέους γεωργούς με τις αξίες της οικολογικής γεωργίας, τη δύναμη της βιοποικιλότητας και την υπευθυνότητα στο χωράφι. Θα είμαστε εδώ να τους παρέχουμε πάντα πολύτιμες γνώσεις για το σπόρο, από γεωργό σε γεωργό εμπειρίες και επίκαιρες πρακτικές και χρήσιμες επιστημονικές ή επαγγελματικές γνώσεις ώστε να πετύχουν και να ζουν αξιοπρεπώς με πνεύμα συλλογικότητας και κοινωνικής ευθύνης.

Καλές σπορές, καλούς αγώνες το 2026!

Η συντακτική Ομάδα

3.

Ο αγρότης δεν έχει το σθένος
να συνεχίσει να παράγει

11.

Επιχειρηματικότητα
στη βιολογική σποροπαραγωγή

20.

Νέος κύκλος εκπαιδευτικών
ταξιδιών για το 2026
με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο
Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας
Εκπαίδευση στη Βιολογική
Γεωργία και Κτηνοτροφία

6.

Η Τροφή ως κοινό αγαθό
Συλλογικά μαγειρέματα στη λαϊκή
αγορά βιοκαλλιεργητών Πάτρας

13.

Βιολογικές καλλιέργειες
ελαχίστου κόστους
(Μέθοδος JADAM)

21.

Η καλύτερη μέθοδος εκπαίδευσης
των γεωργών είναι η βιωματική
Έρευνα για γεωργούς
και γεωργικούς συμβούλους

7.

Ανησυχία για τις Νέες
Γονιδιωματικές Τεχνικές
Κοινή Επιστολή
στους Έλληνες Ευρωβουλευτές
από 38 φορείς και οργανώσεις

15.

Από το υποβαθμισμένο χωράφι
στην αναγεννητική γεωργία
Η εμπειρία της Ανεμώτιας Λέσβου
ως παράδειγμα αγροοικολογικής
μετάβασης

22.

Βιολογική γεωργία σε θερμοκήπια
Μεταφορά γνώσης και εμπειρίας

9.

Πρώθηση της
Καλλιεργούμενης Βιοποικιλότητας
στους Ευρωπαϊκούς Δήμους
(Διακήρυξη Granollers - Ισπανία, 2025)

17.

Η συμβολή της βιοδυναμικής
καλλιέργειας στη σποροπαραγωγή

23.

Ημερολόγιο

19.

Μελέτη για τις παραδοσιακές
ποικιλίες μήλων και αχλαδιών
στην Καστοριά

24.

Βιβλιοπαρουσίαση

Ο αγρότης δεν έχει το σθένος να συνεχίσει να παράγει

Συνέντευξη του **Γιάννη Μπίλλα**
Βιοκαλλιεργητή, συγγραφέα

(Απόσπασμα από συνέντευξη της Ιωάννας Δρόσου με τον Γιάννη Μπίλλα με αφορμή τις κινητοποιήσεις των αγροτών και τη συζήτηση για αγροτική πολιτική η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα «Η ΕΠΟΧΗ», στις 8/12/2025 και στην ιστοσελίδα <https://apokoinou.eu/synedeyksh-epoxh/>, 16/2/2026)

Ενώ συνεχίζονται τα μπλόκα των αγροτών, η συζήτηση φαίνεται να έχει περιοριστεί στο σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ και να μην μπαίνει στην ουσία: ότι δεν υπάρχει αγροτική πολιτική. Υπάρχει μία βάση συζήτησης, αν δούμε συνολικά τα αιτήματα, για το τι αγροτική πολιτική θέλουμε;

Δεν υπάρχει καμία τέτοια συζήτηση. Στα μπλόκα –και όχι μόνο φέτος, αλλά διαχρονικά– τα αιτήματα στρέφονται γύρω από τις επιδοτήσεις. Πρόκειται για οικονομικά αιτήματα σε ένα πρόβλημα, το οποίο είναι χρόνιο και έχει στοιχεία αδιεξόδου. Πλέον δεν μπορούν οι άνθρωποι να ζήσουν στα χωριά. Αυτό που συμβαίνει είναι ένα σύμπτωμα. Η αιτία είναι ότι ο αγροτικός τομέας είναι σε αδιέξοδο και αυτό ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1980, όταν η επιδοτούμενη αγροτική πολιτική προωθούσε τις μονοκαλλιέργειες. Αυτό σημαίνει λίπασμα, φυτοφάρμακο, υβριδικούς σπόρους, μεγάλα τρακτέρ, δάνεια από τις τράπεζες και άφθονο νερό. Και τι κατάφεραν; Απώλεια της βιοποικιλότητας και της σύνδεσης που είχαν οι άνθρωποι με τη γη. Ο στόχος δεν ήταν οι αγρότες και η στήριξή τους, έστω και μέσα από τον θεσμό των επιδοτήσεων, αλλά η χρηματοδότηση των εταιρειών του αγροτοδιατροφικού τομέα που παράγουν τα λιπάσματα, τους σπόρους και τα τρακτέρ. Πολυεθνικές αγροχημικών, τράπεζες και εταιρείες παραγωγής αγροτικών μηχανημάτων είναι που κάνουν χρυσές δουλειές. Η Ελλάδα από την ένταξη της ΕΕ έλαβε 120

δισ. ευρώ ως αγροτικές επιδοτήσεις. Από τα χρήματα αυτά τα 51,3 δισ. επέστρεψαν σε εταιρείες-προμηθευτές της Ευρώπης μηχανημάτων και πρώτων υλών. Το 70% της αγροτικής γης είναι υποθηκευμένο στην πρώην Αγροτική Τράπεζα. Το ΑΕΠ της χώρας μεγαλώνει, μεγαλώνοντας και η εξάρτηση από αυτές τις εταιρείες.

Μία κριτική που ασκείται συχνά ως προς τις επιδοτήσεις είναι πως αυτές αδρανοποίησαν τον αγροτικό κόσμο και αντί να ενισχύουν την παραγωγή, την υποκαθιστούν. Είναι έτσι;

Ναι, και δεν συνέβη μόνο στην Ελλάδα, αλλά η κοινή αγροτική πολιτική αφορά όλη την ΕΕ. Εάν θέλουμε να συζητήσουμε γιατί φτάσαμε εδώ, να μην μπορούν να ζήσουν οι αγρότες στον τόπο τους, είναι γιατί εξαρτηθήκαμε από τις μονοκαλλιέργειες. Μέχρι το 1980 είχαμε ντόπιους σπόρους, εναλλαγή καλλιεργειών, διατροφική αυτάρκεια, πληρότητα στο κρέας και τα σιτηρά. Οι αγρότες παρήγαγαν όχι μόνο για τη χώρα, αλλά πρωτίστως για τον τόπο τους, την πόλη τους, τους συντοπίτες τους και οι περιοχές είχαν μια αυτάρκεια. Από τη στιγμή που ακολουθήσαμε αυτή την οπτική της διαρκούς ανάπτυξης, οι επιδοτήσεις εξάρτησαν τον αγρότη σε ένα παραγωγικό μοντέλο, με αποτέλεσμα ο αγρότης να μην μπορεί πια να ζήσει χωρίς τις επιδοτήσεις και οι παραγωγές να μην μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες που έχει ο τόπος. Αυτή τη στιγμή εισάγουμε το 90% του βόειου κρέατος, ενώ έχουμε τη δυνατότητα να εκτρέφουμε ζώα. Όταν μιλάμε για παραγωγικό μοντέλο, θα πρέπει να σκεφτούμε τι υπερασπιζόμαστε: την ικανότητα μιας χώρας να έχει την τροφή της.

Έχει απολέσει την αυτάρκειά της. Μπορεί να ανακτηθεί; Εξαρτάται μόνο από εμάς;

Σαφώς και όχι μόνο, αφού οι τιμές καθορίζονται από τα χρηματιστήρια, όπως και η αγροτική πολιτική από την ΕΕ. Θέλω να θυμίσω τις κινητοποιήσεις στις αρχές της χρονιάς, σε Γαλλία και Γερμανία.

Με αφορμή τη συμφωνία ΕΕ-Μερκοσούρ, η οποία διαλύει την τοπική γεωργία, φτιάχνοντας μια ζώνη εμπορίου...

Αυτό που δεν αναδείχθηκε είναι ότι οι αγρότες αντιδρούσαν στη νομοθετική απαγόρευση, σε πέντε χρόνια, σε Γαλλία και Γερμανία του ζιζανιοκτόνου Roundup της Monsanto, το οποίο χαρακτηρίστηκε καρκινογόνο. Ένα από τα αιτήματα των αγροτών ήταν η άρση της απαγόρευσης, την οποία και κατάφεραν. Αν ο αγρότης δεν νοιάζεται για τις επόμενες γενιές, για την καταστροφή του περιβάλλοντος, των ποταμών και των χρήσιμων γαιών, αναρωτιέμαι πού θα καταλήξουμε.

Αναφέρθηκες στη σπατάλη νερού για τις καλλιέργειες. Η πολιτική που σχεδιάζεται για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, στην Αττική αλλά και πανελλαδικά, αγνοεί αυτόν τον παράγοντα και δεν παρεμβαίνει.

Γιατί εκείνοι που σχεδιάζουν την αγροτική πολιτική είναι άσχετοι με το αγροτικό ζήτημα. Ο υδροφόρος ορίζοντας σημειώνει κατακόρυφη πτώση. Στις πεδιάδες της Θεσσαλίας, που τις γνωρίζω πολύ καλά, οι γεωτρήσεις φτάνουν πια στα 350 μέτρα βάθος. Δεν υπάρχει νερό. Δεύτερον, ο επιφανειακός υδροφόρος ορίζοντας είναι μολυσμένος από τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων με νιτρικά και βαρέα μέταλλα. Τρίτον, οι ποταμοί νεκρώνουν και η γη ερημοποιείται. Πενήντα πέντε χιλιάδες στρέμματα στη Θεσσαλία βρίσκονται στο στάδιο της ερημοποίησης, που σημαίνει ότι και να κάνεις δεν αποδίδει πια. Είναι νεκρή γη. Ο Πηνειός είναι ο δεύτερος πιο μολυσμένος ποταμός στην Ευρώπη, μετά τον Πάδο της Ιταλίας. Σύμφωνα με έρευνα του πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στον υδροφόρο ορίζοντα του ποταμού καταλήγουν ετησίως 2.000 τόνοι φυτοφάρμακα και 250.000 τόνοι λιπάσματα. Η λίμνη Κάρλα αποξηράνθηκε καταστρέφοντας το μικροκλίμα της περιοχής

και σήμερα, παρά τη μερική της επανασύσταση, τα νερά των ποταμών που καταλήγουν στη λίμνη είναι μολυσμένα με βαρέα μέταλλα. Είναι αδύνατον να αποκατασταθεί τέτοια καταστροφή. Και τώρα λένε ξανά θα εκτρέψουν τον Αχελώο. Αν είναι ποτέ δυνατόν! Σύσσωμο το πολιτικό προσωπικό του τόπου τάσσεται υπέρ της εκτροπής, στο όνομα της αένας ανάπτυξης. Η απόλυτη κυριαρχία του παραγωγισμού.

Η Θεσσαλία επλήγη από τον Daniel πριν δύο χρόνια και ακόμα δεν αποκαταστάθηκαν οι περιοχές, που πλέον έχουν εγκαταλειφθεί. Σαν να μην έφτανε αυτό, ο σχεδιασμός είναι η Θεσσαλία να γίνει η μπαταρία της Ευρώπης, με πάρκα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εργοστάσιο καύσης σκουπιδιών εξόρυξη υδρογονανθράκων, αποθήκευση υγροποιημένου αερίου LNG. Την περασμένη Κυριακή πραγματοποιήθηκε κινητοποίηση στον Βόλο, με τους κατοίκους να αντιδρούν μαζί.

Τα φωτοβολταϊκά πάρκα θα αχρηστεύσουν 339.010 στρέμματα παραγωγικής γης στη Θεσσαλία, σε περιοχές όπως Σκοπιά Φαρσάλων, Τύρναβος, Ελασσόνα, Αντιχάσια και αλλού. Αντίστοιχα, στη Δυτική Μακεδονία 250.417 στρέμματα, στη Στερεά Ελλάδα 235.324 στρέμματα, την Κεντρική Μακεδονία 176.593 στρέμματα και την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη 101.597 στρέμματα. Κοντά ένα εκατομμύριο στρέμματα γης υψηλής παραγωγικότητας αφαιρούνται από τη διατροφή μας. Με τι θα τραφούμε; Θα εισάγουμε. Ο Daniel κατέστρεψε υποδομές που δεν ανακτώνται.

Ο αγρότης πια είναι τόσο απελπισμένος. Δεν έχει το σθένος να συνεχίσει να παράγει. Έρχονται τώρα οι εταιρείες, που καλούνται να έχουν μηδενικό οικολογικό αποτύπωμα, όπως η BP και η Amazon, και προτείνουν ως λύση τα φωτοβολταϊκά, καταστρέφοντας έναν τόπο. Δεν υπάρχει σχέδιο.

Ο Ζίγκμουντ Μπάουμαν περιγράφει τον καπιταλισμό ως ένα παρασιτικό σύστημα, που μπορεί να ευημερεί μόνο όταν βρίσκει έναν οργανισμό, τον οποίο δεν έχει ακόμα εκμεταλλευτεί, καταστρέφοντάς τον. Επιβιώνει δημιουργώντας διαρκώς ανάγκες, στην περίπτωση μας σπόρους, λιπάσματα, φυτοφάρμακα, αγροτικά μηχανήματα. Και ύστερα, πάει στον επόμενο. Αυτό κάνουν στη Θεσσαλία, ήδη καίνε στον Βόλο εισαγόμενα σκουπίδια από Ιταλία και προχωρούν με το LNG και τις εξορύξεις. Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι η αυτάρκεια των παραπάνω αγροτικών κοινοτήτων ήταν εμπόδιο στα σχέδια τους (είναι ενδεικτικό ότι καμία επιδότηση δεν δίνεται στους αγρότες, εάν δεν έχουν τα περίφημα καρτελάκια αγοράς υβριδικών σπόρων). Βασίζεται (ο καπιταλισμός) στην υπερπαραγωγή και στην υπερκατανάλωση, καταστρέφοντας, σύμφωνα με τον Μαρξ, και τις δυο πηγές πλούτου, τη γη (καρβίδες, ψάρια και υγροβιότοποι, όπως οι δικές μας φλέβες) και τους ανθρώπους (αγρότες και αγροτικές κοινότητες εν προκειμένω). Εκτός αυτού, το οικολογικό όριο της περατότητας των φυσικών πόρων και η μόλυνση του περιβάλλοντος δεν ήταν τόσο εμφανής στα χρόνια του Μαρξ. Μια νέα αντίθεση, πέρα της αντίθεσης του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής (και λόγω της παγκοσμιοποίησης), γίνεται περισσότερο από ποτέ κυρίαρχα εμφανής. Είναι η αντίθεση ανθρώπου – φύσης.

Στην COP29 μιλούσαν για μια πράσινη νέα συμφωνία και τώρα, στην COP30, δεν υπήρξε νύξη για τα ορυκτά καύσιμα. Χαρακτηρίζουν ιστορικές συμφωνίες τις εξορύξεις υδρογονανθράκων ή πορεία προς την ανάπτυξη την εξόρυξη αντιμονίου στη Χίου, όταν το οικολογικό αποτύπωμα της Ελλάδας είναι τεράστιο.

Ο καπιταλισμός «πουλάει» τις πολιτικές του, για να ανθίσει. Τη δεκαετία του 1960 με τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα «πούλησε» την πράσινη επανάσταση, στο όνομα της καταπολέμησης της φτώχειας. Μετά «πούλησαν» βιώσιμη ανάπτυξη, αργότερα αειφόρο ανάπτυξη και τώρα τελευταία πράσινη ανάπτυξη. Κάθε νέο είδος ανάπτυξης που προωθούν έρχεται και προστίθεται στα προηγούμενα. Η Παγκόσμια Τράπεζα προβλέπει ότι για την «πράσινη» ανάπτυξη θα χρειαστούμε μέχρι το 2050 ραγδαία αύξηση των εξορύξεων των ορυκτών μετάλλων αλουμινίου, χαλκού, μολύβδου, νικελίου και χάλυβα, εντατικοποίηση στην εκμετάλλευση σπάνιων γαιών (ίνδιο, μολυβδαίνιο, νεοδύμιο) και ειδικότερα για τα υλικά αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας (κοβάλτιο, λίθιο, μαγγάνιο, νικέλιο) αύξηση της ζήτησης έως 1000%. Ήδη η ΕΕ έχει εντάξει την πυρηνική ενέργεια στις πράσινες επενδύσεις. Αν αναλογιστούμε πόση ενέργεια θα χρειαστεί για τα data centers και την τεχνητή νοημοσύνη, η κατάσταση αποκτά χαρακτηριστικά δυστοπίας. Δεν βλέπω διέξοδο, καμία προοπτική. Και ας μην αυταπατόμαστε ότι δεν μας αφορά. Ο καπιταλισμός έχει εξαντλήσει τις εξωτερικές πόλεις που μπορούσε να απομυζήσει. Δεν έχει διέξοδο, δεν έχει προς τα πού να επεκταθεί. Με την παγκοσμιοποίηση επήλθε η καπιταλιστική ολοκλήρωση.

Υπάρχει διέξοδος; Βρισκόμαστε, είναι εμφανές, στο κατώφλι της επισιτιστικής κρίσης και οι τοπικές κοινωνίες, στις οποίες δεν δόθηκε ποτέ η ευκαιρία να διαμορφώσουν το μοντέλο ανάπτυξής τους, έχουν αδρανοποιηθεί.

Πόσο εύκολο είναι να έρθει σε ρήξη κανείς με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, ο οποίος απαγορεύει τον προστατευτισμό των προϊόντων; Η Ελλάδα δεν διαμορφώνει ένα σχέδιο, πόσω μάλλον να διεκδικήσει. Οι τιμές σιτηρών, οσπρίων και κρέατος καθορίζονται από τα χρηματιστήρια. Πέντε πολυεθνικές ελέγχουν το 75% των σιτηρών, δύο το 50% της παραγωγής μπανάνας, τρεις την παγκόσμια παραγωγή τσαγιού, ενώ τριάντα πολυεθνικές ελέγχουν το 1/3 των επεξεργασμένων τροφών. Έχουμε παρακμή υπαίθρου, μείωση αγροτικού πληθυσμού, συρρίκνωση αγροτικών κοινοτήτων και εσωτερικούς-εξωτερικούς μετανάστες. Πώς θα καταφέρεις ως χώρα την αυτονομία σου; Και δεν μιλάω με όρους απόλυτης αυτάρκειας. Αλλά διά-ολε, θεσσαλικός κάμπος και δεν μπορεί να ταΐσει τους κατοίκους του; Αναρωτιέμαι, αν δεν έσκαγε το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ τι θα γινόταν; Τίποτα. Θα πλήρωναν τα χρέη τους και άντε πάλι από την αρχή. Το είπα ξανά. Οι αγρότες δεν έχουν το σθένος να συνεχίσουν.

Οι άνθρωποι νιώθουν εγκαταλελειμμένοι.

Το άλλο Σάββατο, 13 Δεκεμβρίου, ει-σάγεται στη βουλή ο κρατικός προϋπολογισμός, ο οποίος στοχεύει ξανά σε ρυθμούς ανάπτυξης 2% όταν βαθαίνουν οι ανισότητες και η κοινωνία φτωχοποιείται. Θα μπορούσε να αντιστραφεί με μια άλλη αγροτική πολιτική, ένα άλλο παραγωγικό μοντέλο;

Σαφώς θα πρέπει να συζητήσει η κοινωνία, και κυρίως οι αγρότες. Να μας πουν τι υπερασπίζονται.

Για ποιον παράγουν; Για τις ανάγκες του τόπου ή για τη βιομηχανία της τροφής;

Διότι μέχρι τώρα μόνο επιδοτήσεις διεκδικούν. Όσον αφορά την ανάπτυξη με όρους ΑΕΠ, δείτε και τους προϋπολογισμούς άλλων χωρών. Δεν έχει πια δυνατότητα ο καπιταλισμός να μεγαλώνει το ΑΕΠ. Και επομένως, δημιουργεί χρηματιστηριακές φούσκες, οι οποίες κάποια στιγμή σκάνε. Ρετάρει η μηχανή του καπιταλισμού, δεν έχει άλλον δρόμο. Αν δεν τεθεί ζήτημα αναδιανομής του πλούτου, άλλη λύση δεν βλέπω.

Η Τροφή ως κοινό αγαθό

Συλλογικά μαγειρέματα στη λαϊκή αγορά βιοκαλλιεργητών Πάτρας

Του **Παναγιώτη Ρέκκα**

Βιοκαλλιεργητή-κτηνοτρόφου
Καραίικα Αχαΐας

30_12_2025
ΠΑΤΡΑ

Σε μια περίοδο γενικευμένης ακρίβειας, επισιτιστικής ανασφάλειας και πίεσης στους μικρούς παραγωγούς, στη λαϊκή αγορά βιοκαλλιεργητών της Πάτρας, ανοίγουμε τον δρόμο της συλλογικής αντίστασης μέσα από την τροφή.

Με ανοιχτά, συλλογικά μαγειρέματα, την Τρίτη 30 Δεκεμβρίου 2025, μετατρέψαμε την αγορά σε χώρο συνάντησης, αλληλεγγύης και διεκδίκησης. Την ώρα που οι αγρότες και οι βιοκαλλιεργητές παίρνουν μέρος σε κινητοποιήσεις απέναντι στο αυξανόμενο κόστος παραγωγής, στις πολιτικές που ευνοούν τον έλεγχο της τροφής από μεγάλες αγροδιατροφικές επιχειρήσεις και στη συστηματική υποβάθμιση της μικρής καλλιέργειας, εμείς επιλέξαμε να σταθούμε στο πλευρό τους.

Υπερασπιζόμαστε την άμεση σχέση παραγωγού-καταναλωτή και την καθαρή ποιοτική τροφή χωρίς χημικά/ μεταλλαγμένους σπόρους και έξω από τη λογική της κερδοσκοπίας. Μαγειρεύουμε συλλογικά με εποχιακά, βιολογικά προϊόντα και δηλώνουμε έμπρακτα ότι:

- ⇒ η τροφή είναι κοινό αγαθό και όχι εμπόρευμα,
- ⇒ η γη, το νερό και οι σπόροι ανήκουν στην κοινωνία,
- ⇒ η διατροφική κυριαρχία περνά μέσα από τη στήριξη των αγροτικών αγώνων και της τοπικής αυτάρκειας.

Με τη συγκεκριμένη δράση ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ όπως και στο παρελθόν, συμμετείχε στη λαϊκή αγορά βιοκαλλιεργητών Πάτρας. Η μέρα του μαγειρέματος ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα μέρα καθώς πολλοί καταναλωτές μέσα από τη συζήτηση εξέφρασαν την αγωνία τους για τα θέματα της τροφής. Έντονος ήταν ο προβληματισμός τους για τους τρόπους παραγωγής της τροφής, για τους κανονισμούς σε επίπεδο ΕΕ που ανοίγουν την πόρτα στη νέα γενιά μεταλλαγμένων σε συνδυασμό με τις νέες συμφωνίες εμπορίου με τη Λατινική Αμερική. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι βιοκαλλιεργητές είναι σύνθετες και θα πρέπει να εστιάσουμε στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούν να εξισορροπήσουν την παραγωγή ποιοτικής τροφής με το κόστος, ώστε να μπορούν να επιβιώσουν. Η διατήρηση μιας τέτοιας ισορροπίας είναι εξαιρετικά δύσκολη με τα νέα δεδομένα. Η βιολογική γεωργία σε συνδυασμό με τις πρόσφατες εξελίξεις της νέας ΚΑΠ η οποία θα περιλαμβάνει το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της καλλιέργειας, φαίνεται να είναι δυναμική επιλογή η οποία μπορεί να προσφέρει πολλαπλά οφέλη για τους καλλιεργητές, τους καταναλωτές αλλά και το περιβάλλον.

Γιατί χωρίς ελεύθερους παραγωγούς δεν υπάρχει ελεύθερη τροφή. Γιατί τα κοινά αγαθά τα υπερασπιζόμαστε στην πράξη.

Ανησυχία για τις Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές

Κοινή Επιστολή στους Έλληνες Ευρωβουλευτές από 38 φορείς και οργανώσεις

Στις 27 Ιανουαρίου 2026 στάλθηκε στους Έλληνες Ευρωβουλευτές και Ευρωβουλευτρίες επιστολή με θέμα την «Ψηφοφορία στο Ευρωκοινοβούλιο για το σχέδιο Κανονισμού για Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς που προέρχονται από Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (ΝΓΤ)». Εν όψει της επικείμενης ψηφοφορίας σχετικά με το παραπάνω θέμα, με πρωτοβουλία των φορέων ΑΙΓΙΟΠΑΣ, ΓΕΩΤΕΕ, δίκτυο ΣΙΤΩ και ελληνικό γραφείο Greenpeace, την οποία στηρίζουν και συνυπογράφουν ακόμα 34 άλλες ελληνικές οργανώσεις, ζητήσαμε να υπερασπιστούν τα αναφαίρετα δικαιώματα διαφάνειας, επιλογής και ασφάλειας των καταναλωτών και των αγροτών. Είναι θεμελιώδες δικαίωμα των αγροτών να καλλιεργούν ελεύθερα παραδοσιακές, βιολογικές και βιώσιμες ποικιλίες φυτών, και εξίσου κρίσιμο δικαίωμα των καταναλωτών να αποφασίζουν με πλήρη επίγνωση για την προέλευση, την ασφάλεια και την ποιότητα της τροφής που φτάνει στο τραπέζι τους.

Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από τις 5 Ιουλίου 2023, που αφορά το σχέδιο Κανονισμού για τις Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (ΝΓΤ), μας γεμίζει μεγάλη ανησυχία γιατί φαίνεται ότι καταργεί τις ισχύουσες και απαραίτητες νομοθετικές δικλείδες ασφαλείας. Ως εκπρόσωποι των Ευρωπαίων πολιτών, οι ευρωβουλευτές έχουν το καθήκον να διασφαλίσουν ότι η τεχνολογική πρόοδος δεν θα θυσιάσει τη διαφάνεια και τη δημοκρατική ελευθερία επιλογής. Δεν ζητάμε την ανάσχεση της καινοτομίας αλλά καλούμε τους εκπροσώπους να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων και να υπερψηφίσουν τις εγγυήσεις προστασίας του περιβάλλοντος και των δικαιωμάτων μας. Η καινοτομία των ΝΓΤ δεν απαγορεύεται σήμερα στην Ευρώπη, προς το παρόν υπάγεται στην ισχύουσα νομοθεσία και δεν θα έπρεπε να καταργηθούν οι κανόνες ασφαλείας, πριν δοκιμαστεί αυτή η νέα τεχνική.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ για τις Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές 1 (το 94% των ΝΓΤ):

Οι ΝΓΤ1 που υπάρχουν σήμερα στην αγορά δεν συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές αποτελούν μία καινοτομία που θα μας σώσει από την ξηρασία και τις άλλες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Αυτό υπόσχονται και οι πολυεθνικές που έχουν πατεντάρει τη διαδικασία αυτή. Προς το παρόν πρόκειται για υποσχέσεις καθώς στην παγκόσμια αγορά καλλιεργούνται μόλις 3 ΝΓΤ φυτά από τότε που ξεκίνησε η χρήση αυτών των τεχνικών. Στην Αμερική δύο (2) ποικιλίες καλαμποκιού ανθεκτικές στα έντομα και σε ζιζανιοκτόνα και στην Ιαπωνία μία ποικιλία ντομάτας με σκοπό τη μείωση της αρτηριακής πίεσης (λόγω αυξημένων GABA) χωρίς όμως αυτοί οι ισχυρισμοί να έχουν πιστοποιηθεί από ανεξάρτητους ή κρατικούς φορείς. Επίσης, είναι σε ανάπτυξη σε εργαστηριακό επίπεδο με τη χρήση των ΝΓΤ, κυρίως 49 φυτά από 20 φυτικά είδη από τα οποία μόλις ένα (1) από αυτά αφορά αντοχή στη ξηρασία.

Τα ΝΓΤ1 φυτά δεν είναι ισοδύναμα με τα συμβατικά

Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρεί ότι η κατηγορία φυτών ΝΓΤ1, που δημιουργούνται με τις Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές, είναι ισοδύναμη με τα συμβατικά φυτά. Τα φυτά ΝΓΤ1, όμως μπορεί να έχουν υποστεί μέχρι 20 γενετικές τροποποιήσεις, ένα όριο που δεν έχει καμία επιστημονική βάση και έχει πυροδοτήσει επιστημονικές αντιδράσεις.

Η επιστημονική κοινότητα, επιστημονικές εθνικές αρχές όπως η ANSES στη Γαλλία, η BfN στη Γερμανία και η UBA στην Αυστρία, προειδοποιούν ότι τα φυτά ΝΓΤ1 ενέχουν κινδύνους για τη φύση και την ανθρώπινη υγεία. Η Αρχή της Προφύλαξης που κατοχυρώνεται στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ πρέπει να παραμείνει στο επίκεντρο οποιασδήποτε νομοθεσίας που αφορά τις ΝΓΤ.

Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι ΝΓΤ1 είναι γενετικά μεταλλαγμένοι οργανισμοί.

Ιχνηλασιμότητα και Σήμανση απαραίτητα για τα ΝΓΤ1

Με το επιχείρημα περί ισοδυναμίας των ΝΓΤ1 η πρόταση Κανονισμού της Επιτροπής προβλέπει την κατάργηση της υποχρεωτικής αξιολόγησης κινδύνου, ιχνηλασιμότητας και σήμανσης για τον τελικό καταναλωτή, στερεί από τα κράτη-μέλη το δικαίωμα να απαγο-

ρεύουν την καλλιέργεια ΝΓΤ στο έδαφός τους, ακόμη και για την προστασία τοπικών ποικιλιών, προϊόντων ΠΟΠ ή οικοσυστημάτων. Αντιθέτως επιτρέπει στις εταιρίες στα πλαίσια της «εμπιστευτικότητας» να μην δημοσιοποιούν επιστημονικές πληροφορίες για την ανίχνευση και την ιχνηλασιμότητα τους, ενώ η παρακολούθησή τους στη συνέχεια κατά την καλλιέργειά τους είναι προαιρετική. Μ' αυτόν τον τρόπο, οι πολυεθνικές εταιρίες σποροπαραγωγής περιορίζουν σημαντικά το κόστος τους εις βάρος της υγείας των πολιτών και του περιβάλλοντος.

Η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) είναι σαφής ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών και την ανάγκη για πληροφόρηση. Επίσης, σύμφωνα με το δίκαιο τροφίμων της ΕΕ, η ιχνηλασιμότητα αποτελεί νομικά δεσμευτική υποχρέωση. Επειδή η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία οφείλει να προσπαίζει το συμφέρον των ευρωπαϊκών λαών και όχι τα λόμπι των εταιρειών, η χρήση ΝΓΤ στη γεωργία στην Ε.Ε. απαιτεί ένα επιστημονικά τεκμηριωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο για την προστασία των δικαιωμάτων των αγροτών, των καταναλωτών και των συστημάτων παραγωγής συμβατικών και βιολογικών τροφίμων που δεν περιλαμβάνουν Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς (ΓΤΟ). Εφιστούμε την προσοχή, ειδικά μετά τη συμφωνία της Ε.Ε. - Mercosur, καθώς η Βραζιλία και η Αργεντινή είναι οι χώρες μετά τις Η.Π.Α. και τη Κίνα, που αναπτύσσουν φυτά με τις ΝΓΤ.

Τα ΝΓΤ1 αποτελούν απειλή για τη βιολογική και βιώσιμη γεωργία

Οι τεχνικές γενετικής τροποποίησης και τα χαρακτηριστικά που προκύπτουν από αυτές κατοχυρώνονται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και η πλειονότητα των φυτών ΝΓΤ είναι πατενταρισμένα. Επομένως, η επιμόλυνση των συμβατικών και βιολογικών

συστημάτων τροφίμων μπορεί να επιφέρει νομικούς και οικονομικούς κινδύνους, περιορισμένη πρόσβαση στην αγορά και νομικές διαμάχες μεταξύ παραγωγών και εταιρειών ανάπτυξης ΝΓΤ-ΓΤΟ. Αυτοί οι κίνδυνοι μπορούν να αποφευχθούν μέσω της υποχρεωτικής ιχνηλασιμότητας και δημοσιοποίησης των μεθόδων ανίχνευσης και ταυτοποίησης. Η επιστημονική κοινότητα επιβεβαιώνει ότι οι περισσότερες τροποποιήσεις ΝΓΤ μπορούν να ανιχνευθούν και να ιχνηλατηθούν με υπάρχουσες ή νέες μεθόδους, και δεν τίθεται τεχνικό εμπόδιο στην εφαρμογή σήμανσης. Για αξιόπιστη ιχνηλασιμότητα και σήμανση, οι παραγωγοί φυτών με ΝΓΤ πρέπει να υποχρεούνται να δημοσιεύουν τη μέθοδο ανίχνευσης της γενετικής τροποποίησης που δημιούργησαν με ΝΓΤ, μαζί με κατάλληλο φυτικό υλικό. Το βάρος της απόδειξης σε περιπτώσεις επιμόλυνσης πρέπει να βαρύνει εκείνους που εισάγουν το προϊόν στην αγορά, δηλαδή αυτούς που αναπτύσσουν και παράγουν ΝΓΤ και όχι τους βιοκαλλιεργητές ή άλλους αγρότες.

Η Ελλάδα διαθέτει γεωργία μικρής κλίμακας με συγκριτικό πλεονέκτημα την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων χωρίς Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς, γεγονός που ενισχύει την αξία των εξαγωγών και την εικόνα της χώρας διεθνώς. Η κατάργηση του δικαιώματος των Κρατών-Μελών να επιβάλουν εθνικές απαγορεύσεις έρχεται σε αντίθεση με την Αρχή της Επικουρικότητας και περιορίζει τη δυνατότητα της Χώρας μας να προστατεύσει τα δικά της αγροτικά και περιβαλλοντικά συμφέροντα.

Πρώθηση της Καλλιεργούμενης Βιοποικιλότητας στους Ευρωπαϊκούς Δήμους

(Διακήρυξη Granollers - Ισπανία, 2025)

Η Διακήρυξη Granollers συντάχθηκε από τους διοργανωτές και συμμετέχοντες του 1ου Ευρωπαϊκού Συμποσίου με θέμα: «Πρώθηση της Καλλιεργούμενης Βιοποικιλότητας μέσω Τοπικών Πολιτικών για την Τροφή», που πραγματοποιήθηκε στη Granollers της Ισπανίας, στις 29-30 Απριλίου 2025. Σκοπός της Διακήρυξης είναι το κάλεσμα δράσης προς τους Ευρωπαϊκούς δήμους και τα ανώτερα επίπεδα διακυβέρνησης. Υπό το πρίσμα της αυξανόμενης αβεβαιότητας που απειλεί την επισιτιστική ασφάλεια στην Ευρώπη, σε αυτή τη Διακήρυξη προτείνεται η καλλιεργούμενη βιοποικιλότητα ως καίριος μοχλός για την οικοδόμηση αειφόρων και υγιών τοπικών διατροφικών συστημάτων σε όλη την Ευρώπη.

Καλλιεργούμενη Βιοποικιλότητα: Τι είναι και γιατί έχει σημασία;

Η αγροβιοποικιλότητα αναφέρεται στην ποικιλότητα που υπάρχει στις καλλιέργειες, τα αγροτικά ζώα και τα δασικά δέντρα τα οποία καλλιεργούνται παγκοσμίως και εκτρέφονται σκόπιμα από τον άνθρωπο για τρόφιμα και γεωργία. Για το λόγο αυτό, διαφέρει από την άγρια βιοποικιλότητα. Όσον αφορά στις καλλιέργειες φυτών, μιλάμε για Καλλιεργούμενη Βιοποικιλότητα, η οποία περιλαμβάνει σπόρους από μια τεράστια ποικιλία τοπικών πληθυσμών, παραδοσιακών ποικιλιών και καλλιεργειών προσαρμοσμένων σε τοπικό επίπεδο.

Η αειφορική χρήση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- ⇒ Τη διατήρηση και αειφορική χρήση τοπικών και παραδοσιακών ποικιλιών.
- ⇒ Την επιλογή και καλλιέργεια νέων ή ήδη υπάρχουσών ποικιλιών και πληθυσμών των γεωργών.

⇒ Τη βελτίωση και εμπορική αξιοποίηση ανθεκτικών ποικιλιών αποτέλεσμα οργανικής βελτίωσης φυτών, μία προσέγγιση που δημιουργεί αγροβιοποικιλότητα, η οποία εξελίσσεται σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της σημερινής βιολογικής και αγροοικολογικά προσαρμοσμένης γεωργίας.

⇒ Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε σπόρους που προέρχονται από συμμετοχικά προγράμματα (με άμεση εμπλοκή αγροτών και φορέων της αλυσίδας αξίας) και συμβάλλουν στη δημιουργία συστημάτων σπόρων ελεύθερης πρόσβασης.

Οι Προκλήσεις των σημερινών Ευρωπαϊκών Συστημάτων Τροφίμων

Το σημερινό αγροδιατροφικό σύστημα στην Ευρώπη βασίζεται σε εντατική μονοκαλλιέργεια, και γεωργία υψηλών εισροών που εξαρτάται από συνθετικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Το μοντέλο αυτό δημιουργήθηκε ως πρακτική λύση για την επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας σε μια Ευρώπη που είχε καταστραφεί από τον πόλεμο. Καθώς η βιομηχανική γεωργία και τα συστήματα τροφίμων τυποποιήθηκαν, μέσω της παγκοσμιοποίησης συγκεντρώθηκαν σε ολόένα και λιγότερα χέρια και η γεωργική βιοποικιλότητα μειώθηκε δραματικά. Σήμερα μόλις το 4% από τα 250.000–300.000 γνωστά εδώδιμα φυτικά είδη (δηλαδή 150–200 είδη) χρησιμοποιούνται από τον άνθρωπο, ενώ μόνο τρία —το ρύζι, το καλαμπόκι και το σιτάρι— παρέχουν σχεδόν το 60% των θερμίδων και πρωτεϊνών του ανθρώπου, που προέρχονται από φυτά.

Το σχετικό παράδειγμα της «φθηνής» διατροφής μέσω υπερεπεξεργασμένων τροφίμων, από ιδιαίτερα μεγάλες μονοπωλιακές αλυσίδες εφοδιασμού και εταιρείες σπόρων, οδηγεί σε ανθυγιεινή διατροφή και ενθαρρύνει οικονομικά πρότυπα με βλαβερές συνέπειες τόσο για την κοινωνία όσο και για το περιβάλλον. Για παράδειγμα, όλα τα στάδια της αγροδιατροφικής αλυσίδας είναι συλλογικά υπεύθυνα για το 21-37% των συνολικών παγκόσμιων ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Το αποτέλεσμα είναι μια ψευδαίσθηση αφθονίας με βαρύ τίμημα.

Αυτό το μοντέλο δεν ανταποκρίνεται πλέον στις σημερινές προκλήσεις, ούτε εξυπηρετεί τους στόχους της επισιτιστικής ασφάλειας και κυριαρχίας. Εξαρτόμαστε υπερβολικά από παραγωγικά συστήματα και αλυσίδες εφοδιασμού που καθιστούν εμάς – τους γεωργούς, τους εμπλεκόμενους στο σύστημα τροφίμων και τους πολίτες – ευάλωτους σε έναν ολόένα και πιο ασταθή κόσμο και αντιπροσωπεύουν την «Αχίλλειο πτέρνα» της Ευρώπης.

Οι τοπικές κοινότητες έχουν αποκοπεί από τη γνώση και τα μέσα παραγωγής τους, τον έλεγχο των αλυσίδων εφοδιασμού και τα πρότυπα κατανάλωσης, γεγονός που υπονομεύει τον κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό τους ιστό.

Είναι λοιπόν σημαντικό, οι Δήμοι και οι τοπικές κοινότητες να λειτουργήσουν ως μοχλοί αλλαγής στα αγροδιατροφικά συστήματα πόλεως – περιφέρειας στην Ευρώπη. Παρά τη δύσκολη κατάσταση, πολλές τοπικές κοινότητες και περιοχές σε όλη την Ευρώπη έχουν οργανωθεί και έχουν αναπτύξει επιτυχημένες τοπικές πρωτοβουλίες, οι οποίες θέτουν την αειφορική διαχείριση των δημόσιων αγαθών στο επίκεντρο της δράσης τους. Με αυτόν τον τρόπο επιδεικνύουν ισχυρή ικανότητα καινοτομίας και ηγούνται της πορείας προς ανθεκτικά, υγιεινά και δίκαια τοπικά συστήματα τροφίμων, με ισχυρό δυναμικό για την αντιμετώπιση των σημερινών και μελλοντικών αναγκών.

Κάλεσμα για δράση προς τους Ευρωπαϊκούς Δήμους - Κύριες στρατηγικές των δήμων στο πλαίσιο του Συμφώνου MUFPP (Milan Urban Food Policy Pact)

Το 2015, περισσότερες από 100 πόλεις υπέγραψαν το Σύμφωνο Αστικής Πολιτικής για τη Διατροφή του Μιλάνου (MUFPP), μια διακήρυξη αλλά και πρακτικό εργαλείο για τις πόλεις, ώστε να ενσωματώσουν τα συστήματα τροφίμων στον αστικό σχεδιασμό.

Οι 32 συγκεκριμένες στρατηγικές δράσεις που παρατίθενται στο Παράρτημα της Διακήρυξης του Granollers στοχεύουν στην ενσωμάτωση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας σε αυτές τις έξι κατηγορίες του συμφώνου MUFPP, με τους εξής στόχους:

1 Διακυβέρνηση: Ενίσχυση των τοπικών οργανώσεων που ασχολούνται με τη συλλογική και δυναμική διαχείριση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας, με στόχο την διαδημοτική και πολυεπίπεδη συνεργασία για μια ουσιαστική συμμετοχική διακυβέρνηση.

2 Αειφορική Διατροφή και Θρεπτική αξία: Ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση διαφορετικών ομάδων μέσα στον δήμο σχετικά με την αξία μιας βιολογικής, πλούσιας σε βιοποικιλότητα, θρεπτικής φυτικής διατροφής.

3 Κοινωνική και Οικονομική ισότητα: Ενσωμάτωση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας σε τοπικά προγράμματα διατροφής εντός της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας με έμφαση σε δράσεις που προωθούν το δικαίωμα της τροφής για όλους.

4 Παραγωγή τροφίμων: Ενίσχυση επίσημων και άτυπων συστημάτων σπόρων, με στόχο την ενδυνάμωση της τοπικής βιολογικής παραγωγής σπόρων και της οργανικής βελτίωσης σπόρων.

5 Προμήθεια και διανομή τροφίμων: Ενσωμάτωση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας σε ολόκληρη την τοπική αλυσίδα τροφίμων, στηρίζοντας την επιχειρηματικότητα και την παραγωγή και μεταποίηση της τροφής με οικολογικές μεθόδους.

6 Σπατάλη τροφίμων: Εφαρμογή μεθόδων κυκλικής οικονομίας στην παραγωγή, μεταποίηση και λιανική αγορά, που δίνουν προτεραιότητα σε τοπικές και παραδοσιακές ποικιλίες τροφίμων, προερχόμενα από βιολογικά και συμμετοχικά συστήματα βελτίωσης και παραγωγής.

Τι μπορεί να γίνει στο μέλλον

Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής καλούνται να μεταφράσουν τις διεθνείς και Ευρωπαϊκές αυτές δεσμεύσεις σε επιχειρησιακές στρατηγικές, προγράμματα διατήρησης, κανονιστικά και χρηματοδοτικά εργαλεία, με στόχο την προστασία και ενίσχυση της γεωργικής βιοποικιλότητας.

Οι δήμοι, οι τοπικές αρχές, τα δημοτικά δίκτυα και οι κοινότητες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας σε αειφορικά αγροδιατροφικά συστήματα, χάρη στην εγγύτητά τους με τους πολίτες, τη βαθιά γνώση του τόπου τους και την ικανότητά τους να ενεργοποιούν συμμετοχικές διαδικασίες.

Μαζί μπορούμε να αποτελέσουμε κινητήρια δύναμη για τον μετασχηματισμό των συστημάτων τροφίμων στην Ευρώπη, στηριζόμενοι στην ανθεκτικότητα και την κυριαρχία. Αυτό θα καταστήσει την Ευρώπη μοναδικό χώρο ευημερίας και κοινής ευμάρειας.

Επιχειρηματικότητα στη βιολογική σποροπαραγωγή

Του **Κώστα Κουτή**

Συντονιστή του Δικτύου ΑΙΓΙΟΛΟΠΑ

Στο πλαίσιο του στόχου της ΕΕ να καταργήσει σταδιακά τις παρεκκλίσεις για το μη βιολογικό πολλαπλασιαστικό φυτικό υλικό (ΦΠΥ) έως το 2036, η αύξηση της προσφοράς και της χρήσης βιολογικών σπόρων αποτελεί προτεραιότητα για τον τομέα της βιολογικής γεωργίας.

Το Σχήμα 1 απεικονίζει τις διάφορες μεθόδους δημιουργίας φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού (ΦΠΥ) που χρησιμοποιείται στη βιολογική γεωργία και προέρχεται από διαφορετικές στρατηγικές βελτίωσης, από τη συμβατική έως την πλήρως οργανική βελτίωση. Σύμφωνα με το ισχύον ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο, όλες αυτές οι επιλογές εξακολουθούν να επιτρέπονται στη βιολογική γεωργία. Αν και η χρήση βιολογικά παραγόμενου φυτικού υλικού (ΦΠΥ) είναι υποχρεωτική στη βιολογική γεωργία, οι αγρότες μπορούν να λάβουν παρεκκλίσεις για τη χρήση μη βιολογικών σπόρων και φυτικού υλικού (δηλ. συμβατικού μη επεξεργασμένου ΦΠΥ υπό συγκεκριμένες συνθήκες). Η χρήση βιολογικά παραγόμενου ΦΠΥ ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με την καλλιέργεια και τη γεωγραφική περιοχή.

Όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, η χρήση βιολογικά παραγόμενου φυτικού υλικού που προέρχονται από «συμβατική βελτίωση», «βελτίωση για βιολογική παραγωγή» ή «οργανική βελτίωση» θα εξακολουθεί να είναι δυνατή μετά το 2037, υπό την προϋπόθεση ότι θα παραμένουν απαλλαγμένα από γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) και νέες γονιδιωματικές τεχνικές (NTT).

Οι επενδύσεις στην παραγωγή βιολογικών σπόρων και στην καλλιέργεια φυτών εξαρτώνται από την αυξημένη ζήτηση βιολογικά

παραγόμενων σπόρων. Δεδομένου ότι ο τομέας της βιολογικής αγοράς είναι σχετικά μικρός και το κόστος της παραγωγής βιολογικών σπόρων είναι απαιτητικό, εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη ή περιορισμένη επιλογή κατάλληλων ποικιλιών για τη βιολογική γεωργία σε πολλές καλλιέργειες.

Πολλοί φορείς του βιολογικού τομέα, ωστόσο, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πρακτικά, τεχνικά ή κανονιστικά προβλήματα όσον αφορά την παραγωγή, την προσφορά, την πρόσβαση ή την παρακολούθηση των βιολογικών σπόρων.

Μια σχετικά πρόσφατη μελέτη του έργου LIVESEEDING (2025) επικεντρώθηκε στις απόψεις 210 παραγωγών και προμηθευτών σπόρων σχετικά με τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις της αγοράς βιολογικών σπόρων και φυτικού υλικού ποικιλιών που είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για τον ευρωπαϊκό τομέα της βιολογικής γεωργίας. Σύμφωνα με την έρευνα ένα σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη της αγοράς είναι η έλλειψη επαρκών και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με την παραγωγή και τη χρήση βιολογικών σπόρων. Επιπλέον, ο παράγοντας αυτός συνδέεται με χαμηλότερο κύκλο εργασιών των εταιρειών, γεγονός που υποδηλώνει ότι το

μέγεθος της εταιρείας μπορεί να επηρεάζει τις ανάγκες της σε εκπαίδευση.

Επίσης οι εταιρείες που ασχολούνται με την εμπορία βιολογικών σπόρων αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις λόγω κανονιστικών εμποδίων. Η διαθεσιμότητα παρεκκλίσεων για μη βιολογικούς σπόρους μειώνει την πίεση στους αγρότες να χρησιμοποιούν βιολογικούς σπόρους, γεγονός που στη συνέχεια μειώνει τη ζήτηση και τις επενδύσεις στην οργανική βελτίωση και την παραγωγή βιολογικού σπόρου.

Η έρευνα, εξάλλου εντόπισε ότι οι φορείς που εμπορεύονται τόσο βιολογικούς όσο και συμβατικούς σπόρους, συνήθως μικρές και μεσαίες εταιρείες, μπορούν να επωφεληθούν από αυτή τη διπλή προσέγγιση. Προσφέροντας και τους δύο τύπους σπόρων, οι εταιρείες αυτές μπορούν να μειώσουν την εξάρτησή τους από διακυμάνσεις στη ζήτηση βιολογικών σπόρων, επιτρέποντας στους αγρότες να έχουν πρόσβαση σε μια ευρύτερη επιλογή κατάλληλων ποικιλιών με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Ένας άλλος παράγοντας σχετίζεται με την υγεία των σπόρων και τις τεχνικές πτυχές της παραγωγής. Οι εταιρείες που μόλις ξεκινούν

την παραγωγή βιολογικών σπόρων αντιμετωπίζουν διάφορες τεχνικές προκλήσεις, όπως παράσιτα και ασθένειες που μεταδίδονται από τους σπόρους, καθώς και ζητήματα που σχετίζονται με την αποθήκευση και την επεξεργασία των σπόρων.

Σε ότι αφορά στην οργανική βελτίωση ως παράγοντα επιχειρηματικότητας στο βιολογικό σπόρο η έρευνα ανέδειξε ότι κυρίως μικρές εταιρείες και μη κερδοσκοπικές πρωτοβουλίες εστιάζουν στην οργανική βελτίωση γεγονός που μπορεί να σημαίνει ότι η οργανική βελτίωση αποτελεί επί του παρόντος ένα εξειδικευμένο επιχειρηματικό μοντέλο. Επίσης οι εταιρείες που ασχολούνται με αυτόν τον τύπο βελτίωσης έχουν συνήθως χαμηλό ετήσιο κύκλο εργασιών.

Συνοπτικά η έρευνα έδειξε ότι οι προμηθευτές σπόρων και οι βελτιωτές αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις στην παροχή βιολογικών σπόρων και κατάλληλων ποικιλιών. Η αντιμετώπιση τόσο των τεχνικών όσο και των κανονιστικών προκλήσεων θα είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη μιας αγοράς βιολογικών σπόρων που υποστηρίζει την αειφορική γεωργία.

Σε ότι αφορά στην Ελλάδα και την παραγωγή βιολογικού σπόρου:

Στα πλαίσια του ευρωπαϊκού έργου LIVESEED την περίοδο 2018-2022, με συμμετοχή του ΑΙΓΙΛΟΠΑ, έγιναν συστάσεις προς τις εθνικές αρχές, τους σχετιζόμενους φορείς (παραγωγούς σπόρων, πιστοποιητές, βελτιωτές, καλλιεργητές, εμπόρους) και το ευρύ κοινό για τη βελτίωση και ανάπτυξη της παραγωγής και χρήσης βιολογικού σπόρου στην Ελλάδα. Οι συστάσεις για την Ελλάδα έγιναν με βάση αποτελέσματα τριών Ημερίδων Εργασίας στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη από το 2018 έως το 2020 όπως επίσης και ευρήματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 2018 στα πλαίσια επαφών με φορείς και ενδιαφερομένους, σχετικούς με το βιολογικό σπόρο και το βιολογικό αγενές πολλαπλασιαστικό υλικό. Διαπιστώθηκε ότι έχουν γίνει (και συνεχίζονται) προσπάθειες συμμετοχικής οργανικής βελτίωσης, μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα (ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ, ΕΛΓΟ, Πανεπιστήμια), με καλά αποτελέσματα στην ανάπτυξη

ποικιλιών που προσαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο. Η Τράπεζα Γενετικού Υλικού, εξάλλου, διατηρεί γενοτύπους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για βελτίωση και επιλογή ποικιλιών κατάλληλων για χαμηλές εισροές και βιολογική γεωργία. Η έρευνα, ωστόσο, δεν είναι πολύ καλά συντονισμένη και όχι ακόμη επαρκής. Οι υπάρχοντες βιολογικοί σπόροι είναι συχνά χαμηλότερης ποιότητας και πρέπει να προσαρμοστούν στις τοπικές συνθήκες. Από την άλλη, οι έμποροι σπόρων καθορίζουν τα δικά τους πρότυπα και απαιτούν ποικιλίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που δεν υποστηρίζουν ιδιαίτερα τη βιολογική γεωργία. Η συμμετοχική οργανική βελτίωση θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω, όπως, επίσης, να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ γεωργών, σποροπαραγωγών και ινστιτούτων καθώς και οι επενδύσεις στον τομέα έρευνας βιολογικών ποικιλιών και τεχνολογίας του βιολογικού σπόρου. Περαιτέρω ειδικά κανονιστικά πλαίσια (πχ εγγραφής βιολογικών ποικιλιών και εμπορίας βιολογικού πολλαπλασιαστικού υλικού) ή/και πολιτικές στήριξης θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ανάπτυξη της οργανικής βελτίωσης στην Ελλάδα. Τέλος η εκπαίδευση των γεωργών και η ενημέρωση του κοινού για τα πλεονεκτήματα από τη χρήση βιολογικού σπόρου κατάλληλων ποικιλιών, εγχώριας σποροπαραγωγής, θα συνέβαλε επίσης ουσιαστικά, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τον πλούτο των φυτογενετικών πόρων της χώρας.

Πρόσφατα στα πλαίσια του έργου LIVESEEDING (2022-2026) γίνεται προσπάθεια τόσο δημιουργίας κατάλληλων κανονιστικών πλαισίων για την εγγραφή και εμπορία βιολογικών ποικιλιών και ετερογενούς υλικού, όσο και ανάπτυξης/ενθάρρυνσης επιχειρηματικών σχεδίων και στρατηγικών παραγωγής βιολογικού σπόρου σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους (παραγωγούς σπόρου, γεωργούς, διακινητές). Σε επίπεδο κανονιστικό, επίσης, είναι ακόμη ρευστό (Φλεβάρης 2026) το τελικό ευρωπαϊκό πλαίσιο παραγωγής και εμπορίας σπόρων ενώ δυσοίωνα προβλέπεται το μέλλον της σποροπαραγωγής από την μη αποτροπή απαγόρευσης, και τελική κυκλοφορία χωρίς επισήμανση, της νέας

γενιάς μεταλλαγμένων και των πατεντών στην ΕΕ από τις μεγάλες πολυεθνικές που απειλούν τους μικρούς παραγωγούς (και βιολογικών) σπόρων.

Για την Ελλάδα οι προκλήσεις είναι αρκετές μια και η αγορά βιολογικού σπόρου είναι ακόμη μικρή, ωστόσο υπάρχει ενεργό ενδιαφέρον τόσο από εγχώριες συμβατικές (ΟΙΚΟΣ) ή ευρωπαϊκές μικρομεσαίες εταιρείες βιολογικών σπόρων, όπως επίσης και βελτιωτών και γεωργών.

Τελευταία, διαβούλευση σε επίπεδο δικτύου του ΑΙΓΙΛΟΠΑ διερευνά τη σύσταση κοινωνικού συνεταιριστικού φορέα παραγωγής βιολογικού πολλαπλασιαστικού υλικού ως ένα από τα πιθανά επιχειρηματικά μοντέλα που είναι ικανά να απαντήσουν στις παραπάνω προκλήσεις.

Η συμμετοχή του ΑΙΓΙΛΟΠΑ, τέλος, στα ευρωπαϊκά έργα οργανικής βελτίωσης LIVESEEDING (κηπευτικά, αροτραίες, αρωματικά κ.α) και InnOBreed (δενδρώδη) που ολοκληρώνονται το 2026 αλλά και του αντίστοιχου έργου LIVESEED (2018-2022) δίνει τη δυνατότητα μετάδοσης πολύτιμων πληροφοριών και εργαλείων ή μοντέλων επιχειρηματικότητας της Ευρώπης στον τομέα της παραγωγής βιολογικού πολλαπλασιαστικού υλικού όλων των ειδών τόσο για την Ελλάδα όσο και τις χώρες των Βαλκανίων. Επίσης και η εμπειρία στην αξιολόγηση και αξιοποίηση εγχώριου φυτογενετικού πλούτου δύο τουλάχιστον δεκαετιών καθιστούν την οργάνωση ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ ως τη σημαντικότερη προσπάθεια, σε μη κυβερνητικό επίπεδο, ώστε να αναβιώσουν οι τοπικές και παραδοσιακές ποικιλίες ξανά μέσω της ιδιοπαραγωγής ή της παραγωγής εγχώρια παραγόμενου, προσαρμοσμένου στις σημερινές συνθήκες και αξιόπιστου σπόρου.

Περισσότερες πληροφορίες :

Έργα Οργανικής Βελτίωσης και παραγωγής βιολογικού σπόρου και πολ/κού υλικού

<https://liveseed.eu/>

<https://liveseeding.eu/>

<https://innobreed.eu/>

και από την ιστοσελίδα και Fb του ΑΙΓΙΛΟΠΑ.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ελαχίστου κόστους (Μέθοδος JADAM)

Του **Στέφανου Λιούζα**

Βιοκαλλιεργητή, Βασιλειάδα Καστοριάς

Ιανουάριος 2026

Παραθέτω, ένα πρώτο σημείωμα, για την Βιολογική Γεωργία με την μέθοδο JADAM, στηριγμένο σε μέρος μιας Διάλεξης του εμπνευστή της **Youngsang Cho** από την Κορέα (Βιοκαλλιεργητής – Χημικός Μηχανικός – Διδάκτωρ Βιολογικής Γεωργίας).

Η μέθοδος JADAM, συμπυκνώνει εμπειρίες χρόνων και μια, σχετικά μεγάλη, κατανόηση των φυσικών διεργασιών. Μεγιστοποιεί την απόδοση των καλλιεργειών, την ποιότητα, την θρεπτική αξία των προϊόντων και απομειώνει τα κόστη εισροών, στα συστήματα, στο ελάχιστο (ως και πάνω από 90%). Ο απώτερος στόχος της μεθόδου JADAM είναι να επαναφέρει τη γεωργία στους αγρότες (από τα χέρια των Εταιρειών). Οι αγρότες να διαθέτουν τις γνώσεις, τη μέθοδο και την τεχνολογία της γεωργίας. Όταν η βιολογική γεωργία γίνεται εύκολη, αποτελεσματική και φθηνή, μπορεί τελικά να εξελιχθεί σε μια, πρακτικά εναλλακτική γενικευμένη λύση. Οι αγρότες, οι καταναλωτές και η Μητέρα Φύση «βγαίνουν» όλοι κερδισμένοι...

Η μέθοδος JADAM ξεπερνά πλήρως τις τεχνικές και πρακτικές προκλήσεις και δυσκολίες της βιολογικής γεωργίας.

Αυτοδημιουργεί πανίσχυρες μικροβιακές λύσεις για την βέλτιστη διαχείριση των εδαφών, πλήρη φυσικά λιπάσματα και τα πιο αποτελεσματικά και φθηνά φυτοφάρμακα που αναγκαιούν ακόμη στην βιολογική γεωργία (προφανώς με εγκεκριμένα συστατικά). Στα 35 και πλέον χρόνια ενασχόλησης μας στο κίνημα ζωής της βιολογικής γεωργίας, με την σύντροφό μου Κική, νοιώθαμε, εν πολλοίς, την αναγκαιότητα μετάβασης σε πιο φθηνές, φυσικές και απλές λύσεις αλλά ταυτόχρονα οικονομικά και παραγωγικά πιο

αποδοτικές. Βιώσαμε, βέβαια, πολλές δυσκολίες και αποτυχίες στην πράξη, για να γίνει αυτό, ώστε να είναι μια, λογική, οικονομική εναλλακτική, απέναντι στο βιομηχανικό και χημικό μοντέλο της επικρατούσας και πολύ κοστοβόρας γεωργίας (και της Βιολογικής συμπεριλαμβανομένης) των Παγκόσμιων Εταιρειών Διατροφής. Η παγκόσμια διερεύνηση παραδειγμάτων, μας έφτασε (προφανώς μέσω βιβλιογραφίας και internet) και ως την Κορέα και την **Μέθοδο JADAM!**

Σε ένα σεμινάριο μιας μέρας (όλο και όλο) τα περισσότερα των ερωτημάτων και προβλημάτων ξεπερνιούνται άθις!

Αγοράσαμε και τα σχετικά βιβλία ώστε να βοηθήσουν περαιτέρω... Παραθέτω και μια σύνδεση στο σχετικό κανάλι Youtube (το πρώτο απο δέκα οκτώ πολύ σύντομα μέρη) του ημερήσιου αυτού σεμιναρίου, ώστε να παρακολουθήσουμε απ' ευθείας, ένα προς ένα, τα σχετικά βήματα και να διαπιστώσουμε, τελικά, ότι σχεδόν όλα τα ...ξέραμε! Πλην όμως, εδώ, προτείνονται σε μια συμπαγή ολότητα κατανοητή, αποτελεσματική, παραγωγική και προπαντός εύκολη και ελαχίστου κόστους. Όπως θα έπρεπε να είναι, δηλαδή, μια Βιολογική Γεωργία, φυσικής διάστασης, του κάθε γεωργού και όχι των Εταιρειών... Ήδη, έχω δοκιμάσει να ιδιοπαράγω και τα προτεινόμενα σκευάσματα με σχετική ευκολία και επιτυχία (Δεν μας ήταν, εν τέλει, άγνωστα τα περισσότερα. Από το ξεκίνημα μας παρασκευάζαμε μόνοι μας, πολλά σκευάσματα, πλην όμως δεν είχαμε μια σχετικά ολοκληρωμένη επίγνωση και αποτελεσματική συνέργεια και συνέχεια, μια εύκολη και πιο ολιστική πρακτική διεργασία δηλαδή...)

Την επρχόμενη σαιζόν, καλά να είμαστε, θα εφαρμόσουμε την μέθοδο JADAM, σε πλήρη εξέλιξη, στις καλλιέργειές μας...

Ας αφήσουμε, λοιπόν, να μας τα «πεί» ο **Youngsang Cho** (όπως, περίπου, τα συγκράτησα στις σημειώσεις μου)...

«... Ας υποθέσουμε ότι έχουμε χρόνο να διαβάσουμε όλα τα βιβλία, για την γεωργία, που διαβάζουν οι φοιτητές στο μεταπτυχιακό τους για δύο, τρία χρόνια. Οπότε, αφού τα διαβάσαμε όλα αυτά, θα μπορέσουμε να οργανώσουμε τι ακριβώς είναι η γεωργία στο μυαλό μας; Ειλικρινά, είναι σχεδόν αδύνατο. Μπορεί να υπάρχει τέτοια προσδοκία, αλλά αισθανόμαστε, ήδη, αποδιοργανωμένοι και πιο περίπλοκοι. Τα ειδικά βιβλία της γεωργίας γράφονται με βάση διάφορα άρθρα, αλλά ποιος υποστηρίζει το ερευνητικό ταμείο της διατριβής; Κυρίως Εταιρείες. Αλλά γιατί μια Εταιρεία χρηματοδοτεί την έρευνα; Για να προωθήσει το προϊόν της.

Είναι σχεδόν αδύνατο να κατανοήσουμε τη γεωργία μέσω (αυτών, ή τέτοιων) βιβλίων, γιατί συντάσσονται με τα χαρτιά που έχουν σχεδιαστεί για τα κέρδη των Εταιρειών. Δεν χρειάζεται να μάθουμε περίπλοκες δεξιότητες. Αντί αυτού, το μόνο που χρειάζεται να μάθουμε είναι μόνο για αυτά τα τέσσερα πράγματα στη γεωργία.

Α. Διαχείριση εδάφους

Β. Βασική λίπανση

Γ. Πρόσθετο λίπασμα

Δ. Φυτοπροστασία.

Αν γνωρίζουμε αυτά τα τέσσερα, τότε η γεωργία δεν είναι πλέον δύσκολη. Αυτά τα τέσσερα πράγματα μπορεί να ακούγονται δύσκολα, αλλά στην πραγματικότητα, δεν είναι.»

Α Διαχείριση του εδάφους.

(...) Το πρωτόκολλο διαχείρισης του εδάφους πρέπει να ακολουθεί την ίδια κατάσταση του εδάφους με το

φυλλόχωμα (χώμα μούχλας φύλλων) στο πλησιέστερο βουνό ή δάσος. Πόσο απλό είναι αυτό; Φτιάχνουμε το δικό μας μικρόκοσμο στο έδαφος, πανομοιότυπο με το μικρόκοσμο που ζει στα κοντινά βουνά μας, που έχει βελτιστοποιηθεί για αυτό το περιβάλλον...

Η ισορροπία των μικροοργανισμών στο χώμα, δημιουργεί την ισορροπία των θρεπτικών συστατικών. Οι διαφοροποιημένοι μικροοργανισμοί δημιουργούν τη διατροφική ποικιλομορφία. Πολύ απλό, έτσι δεν είναι;

Μια καλή (η καλύτερη) και απλή (η απλούστερη) μέθοδος μικροβιακής καλλιέργειας JADAM (JMS):

Το μόνο που χρειάζεται να κάνουμε είναι να προετοιμάσουμε φυλλόχωμα (από το πιο κοντινό μας δάσος), να βράσουμε πατάτα (υπέροχη επιλογή καλλιέργειας μικροοργανισμών) και να προσθέσουμε θαλασσινό αλάτι. (Ενδεικτικά: 500 γρ. φυλλόχωμα, 1000 γρ. πατάτες βρασμένες, 500 γρ. φυσικό αλάτι, σε 500 λίτρα νερό, αυτό αρκεί για 1 - 30 στρέμματα γης!)

Β Βασικό λίπασμα

Αυτό, λοιπόν, που χρησιμοποιούμε ως βασικό λίπασμα καθορίζει την ποιότητα και την ανάπτυξη της καλλιέργειας. Υπάρχει πολύ υλικό που ονομάζεται καλό υλικό, ωστόσο, μπερδευόμαστε με διάφορες πληροφορίες. Απλά, ας ρωτήσουμε τη φύση πρώτα, τι πρέπει να είναι το καλύτερο βασικό λίπασμα. Το κύριο πρόβλημα εδώ, είναι ότι, οι περισσότεροι αγρότες νομίζουν ότι οι εισροές βιολογικής καλλιέργειας είναι καλά στοιχεία γιατί είναι για τη βιολογική γεωργία... Αλλά το βασικό έχει να κάνει με τη διατροφική ισορροπία του εδάφους. Σε αυτό πρέπει να επικεντρωθούμε όλοι. Μπορούμε να βρούμε την τέλεια λύση; **Απλώς είναι στη φύση. Η λύση είναι να μιμηθούμε τι κάνει η φύση. Κάνουμε καλλιέργειες εδαφοκάλυψης. (...)**

Μερικοί αγρότες οπωρώνων χρησιμοποιούν κάλυμμα, ή καλλιέργειες όπως η σίκαλη, ως λιπάσματα βάσης. Κόβουμε το κάλυμμα καλλιέργειας, ίσως δύο φορές, κατά την άνοιξη για προετοιμασία και την σίκαλη πιο μπροστά. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον τριχωτό βίκο, τον κινεζικό βίκο γάλακτος, canola, και sudangrass ως βασικό

λίπασμα. Υπάρχει ένας λόγος για τον οποίο οι επιτυχημένοι αγρότες προτιμούν αυτή τη μέθοδο, γιατί λειτουργεί καλύτερα. **Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε πεσμένα φύλλα και να καλύψουμε τις καλλιέργειες ως εξαιρετικό εναλλακτικό βασικό λίπασμα,** γιατί με αυτόν τον τρόπο δεν θα χάσει τα πολύτιμα εκχυλίσματα θρεπτικών συστατικών... Το μυστικό της υψηλής ποιότητας και της υψηλής απόδοσης των φρούτων έχει να κάνει με αυτό. Όλοι αυτοί οι αγρότες (JADAM) χρησιμοποιούν τα πεσμένα φύλλα ως βασικό τους λίπασμα γιατί γνωρίζουν ότι αυτό είναι το καλύτερο βασικό λίπασμα για την καλλιέργεια και τα δέντρα. Η κοπριά αγελάδων, αλόγων και αιγών είναι επίσης καλή για κοπρόχωμα. Καθώς η καλλιέργεια καλύμματος θα εμβαθύνει τις ρίζες, το έδαφος θα γίνει πλούσιο σε οργανική ύλη. Αυτό που παίρνουμε από αυτήν τη δράση είναι η υψηλή απόδοση και υψηλή ποιότητα. (...) Αν καλλιεργήσουμε σε αυτές τις βάσεις είμαστε μέχρι και έως 100% αυτάρκεις με τις εισροές. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να παρέχουμε το βέλτιστο στην θρεπτική ισορροπία που θέλει η σοδειά μας.

Γ Πρόσθετο λίπασμα

Πώς μπορούμε να ξαναγεμίσουμε τα ελλείποντα μικροθρεπτικά και ιχνοστοιχεία; **Φέρνουμε τα θρεπτικά συστατικά από τον... ωκεανό!** (...) Χρησιμοποιούμε το θαλασσινό νερό ή το φυσικό θαλασσινό αλάτι για αναπλήρωση στα ελλείποντα μικροθρεπτικά στη γεωργία. (...) Χρησιμοποιούμε, κατά βάρος, Φυσικό Ανεπεξέργαστο Αλάτι, ετησίως, στο 1% της συνολικής απόδοσης...

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διάφορες μεθόδους εφαρμογής όπως άρδευση, ψεκασμό και σκέδαση. Έτσι μπορούμε συνεχώς να ξαναγεμίζουμε τα ελλείποντα μέταλλα στο χώμα μας.

Φυτοπροστασία (Ιδιοπαρασκευαζόμενα, ελάχιστου κόστους, ισχυρά, φυσικά Φυτοφάρμακα):

JWA (Σαπούνι καλίου εν ψυχρώ, προσκολλητικό, εντομοκτόνο)

JS (Βρέξιμο θειάφι εν ψυχρώ, μυκητοκτόνο,)

JHS (φυτικό εντομοκτόνο...)

Και... ακόμη ένα νέο παρασκεύασμα, εντελώς καινοτόμο και πολυσχιδές: **JNP**

Τα φυσικά φυτοφάρμακα που προτείνονται (στη μέθοδο JADAM) είναι εντελώς διαφορετικά και είναι εύκολα και πολύ φθηνά Ιδιοπαρασκευαζόμενα! Το αποτέλεσμα είναι αρκετά ισχυρό για να αντικαταστήσει χημικά φυτοφάρμακα και το κόστος των φυτοφαρμάκων μπορεί να μειωθεί έως και 100%. Εξάλλου, το φυσικό φυτοφάρμακο JADAM συμμορφώνεται με τον οργανικό κανονισμό του USDA.

Οι καρποί και τα φρούτα μπορούν να συλλεχθούν αμέσως μετά τον ψεκασμό και τρώγονται αμέσως μετά το πλύσιμο χωρίς να τα ξεφλουδίσουμε. Όταν εφαρμόζουμε φυσικό φυτοφάρμακο για πρώτη φορά, κάνουμε τη δοκιμή ανεπιθύμητων ενεργειών στο φυτό 2-3 ημέρες νωρίτερα και πρέπει να σιγουρευτούμε εάν το διάλυμα δεν αφήνει σημάδια στα φύλλα. Η σημασία να φτιάξουμε το δικό μας φυσικό φυτοφάρμακο είναι ότι απελευθερωνόμαστε από τα εμπορικά Μονοπώλια φυτοφαρμάκων και τα υψηλά κόστη που συνεπάγονται...

Η απελευθέρωση της τεχνολογίας της Γεωργίας και η εξαιρετικά χαμηλό κόστους βιολογική γεωργία μπορεί να μας φέρει Νέα Ελπίδα για ασφαλέστερη και καθαρότερη γεωργία. Η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρέως και αποτελεσματικά για βιολογική κηπουρική ή αστική καλλιέργεια, όπως και για ευρείες μεγάλες καλλιέργειες... Σύντομα θα συνειδητοποιήσουμε ότι η βιολογική γεωργία είναι καλύτερη και ευκολότερη και πολύ αποδοτική και μπορεί να γίνει με εξαιρετικά χαμηλό κόστος!...»

Συνδέσεις:

www.en.jadam.kr

www.youtube.com/@JADAMORGANIC

www.amazon.com/jadam

www.iouzasstefanos.blogspot.com

Από το υποβαθμισμένο χωράφι στην αναγεννητική γεωργία

Η εμπειρία της Ανεμώτιας Λέσβου ως παράδειγμα αγροοικολογικής μετάβασης

Του **Άρη Γεράκη**

Ακαδημαϊκού Υποτρόφου

και της **Ειρήνης Κατσαλήρου**

Επίκουρης Καθηγήτριας, Εργαστήριο Εδαφολογίας, Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Σε μια περίοδο όπου η κλιματική αλλαγή, η απώλεια γόνιμων εδαφών και η κοινωνικοοικονομική αποδυνάμωση της υπαίθρου εξελίσσονται ταυτόχρονα, η γεωργία καλείται να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της. Δεν αρκεί πλέον να παράγει τρόφιμα· καλείται να προστατεύει το περιβάλλον, να στηρίζει τις τοπικές κοινωνίες και να συμβάλλει ενεργά στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η αναγεννητική γεωργία προβάλλει ως μια πολλά υποσχόμενη προσέγγιση, η οποία δεν περιορίζεται στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων, αλλά στοχεύει στην ενεργή αποκατάσταση των οικοσυστημάτων.

Στην Ανεμώτια της Λέσβου, ένα αγροοικολογικό εγχείρημα που υλοποιείται από την Κοιν.Σ.Επ. Ηφαίστειο Ανεμώτιας σε συνεργασία με το Εργαστήριο Εδαφολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου επιχειρεί να μετατρέψει αυτή τη θεωρία σε πράξη. Πρόκειται για μια πολυετή προσπάθεια που ξεκινά από την αποκατάσταση ενός υποβαθμισμένου αγρού και εξελίσσεται σε ένα πρότυπο αγροοικουσύστημα, βασισμένο

στις αρχές της συμμετοχικής επιστήμης και της κυκλικής οικονομίας.

Η αφηγηρία του έργου τοποθετείται την περίοδο 2021–2023, όταν τέθηκε ο στόχος της αποκατάστασης του εδάφους μέσω της δημιουργίας ενός συνεργατικού, βιολογικού αμπελώνα, με χρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου. Η περιοχή της Ανεμώτιας, στην ανατολική πλευρά του όρους Κουρατσώνα και σε υψόμετρο περίπου 360 μέτρων, αποτελεί ένα ιδιαίτερο αγροτικό τοπίο. Το ηφαιστειακό της υπόβαθρο, η ύπαρξη παραδοσιακών αναβαθμίδων και η μακρά ιστορία της αμπελουργίας συνθέτουν ένα περιβάλλον με υψηλό δυναμικό, αλλά και έντονα σημάδια εγκατάλειψης και εδαφικής υποβάθμισης.

Η επιλογή του αμπελώνα ως βασικού πυλώνα της πρώτης φάσης δεν ήταν τυχαία. Το αμπέλι αποτελεί παραδοσιακή καλλιέργεια για τη Λέσβο και ταυτόχρονα προσφέρεται για την εφαρμογή ήπιων, πολυετών καλλιεργητικών πρακτικών. Παράλληλα, το έργο έθεσε εξ αρχής έναν σαφή στόχο διατήρησης της καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας, δίνοντας έμφαση σε γηγενείς ποικιλίες που κινδυνεύουν να χαθούν. Η Μανδηλαριά, το Φωκιανό, το Καλλονιάτικο και άλλες τοπικές ποικιλίες αντιμετωπίστηκαν ως φορείς γενετικού υλικού, ιστορίας και πολιτισμικής ταυτότητας.

Η προετοιμασία του αγρού περιλάμβανε μια σειρά παρεμβάσεων που στόχευαν στη βελτίωση της δομής και της λειτουργικότητας του εδάφους. Κατασκευάστηκαν αναβαθμίδες για τον περιορισμό της διάβρωσης, εφαρμόστηκε μειωμένη εδαφοκατεργασία και δόθηκε έμφαση στην οργανική λίπανση. Ταυτόχρονα, υιοθετήθηκαν βασικές αρχές πειραματικού σχεδιασμού, όπως η τυχαιοποίηση και η επανάληψη, ώστε τα αποτελέσματα να είναι επιστημονικά αξιόπιστα.

Από το 2023 και μετά, το έργο πέρασε στη δεύτερη και πιο σύνθετη φάση του, η οποία εκτείνεται έως το 2025, και πάλι με χρηματοδότηση από το Πράσινο Ταμείο. Σε αυτό το στάδιο, ο αμπελώνας πλαισιώθηκε από συκεώνα και αρωματικά φυτά, με στόχο τη δημιουργία ενός πολυλειτουργικού αγροοικοσυστήματος. Η βασική επιδίωξη ήταν η ενίσχυση της ανθεκτικότητας απέναντι στην κλιματική αλλαγή, μέσω της βελτίωσης των εδαφικών ιδιοτήτων και της ορθολογικής διαχείρισης των πόρων.

Κεντρικό ρόλο σε αυτή τη φάση διαδραμάτισε η εφαρμογή πρακτικών κυκλικής οικονομίας.

Αντί της χρήσης συνθετικών εισροών, το έργο βασίστηκε στην αξιοποίηση υποπροϊόντων της τοπικής αγροτικής και μεταποιητικής δραστηριότητας. Στέμφυλα και οινολάσπες από την οινοποίηση, κοπριά από την κτηνοτροφία, φύλλα ελιάς από τα ελαιотριβεία και βιοξυλάνθρακα συνδυάστηκαν σε ένα εδαφοβελτιωτικό μίγμα, σχεδιασμένο να καλύπτει τις θρεπτικές ανάγκες των καλλιεργειών και να βελτιώνει τη δομή του εδάφους.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση μαλλιού προβάτου ως υλικού εδαφοκάλυψης.

Το μαλλί, ένα υποπροϊόν που συχνά δεν βρίσκει εμπορική διέξοδο, αξιοποιήθηκε για την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, τη μείωση της εξάτμισης και τη σταδιακή απελευθέρωση θρεπτικών στοιχείων. Με αυτόν τον τρόπο, ένα υλικό χαμηλής αξίας μετατράπηκε σε σημαντικό εργαλείο εδαφικής διαχείρισης.

Η εφαρμογή του εδαφοβελτιωτικού μίγματος συνοδεύτηκε από συστηματική αξιολόγηση. Σχεδιάστηκε πείραμα που περιλάμβανε φυτά «μεταχειρίσις» και φυτά «μάρτυρες», επιτρέποντας τη σύγκριση των αποτελεσμάτων. Μετρήθηκαν βασικές παράμετροι, όπως η οργανική ουσία, το pH, η ηλεκτρική αγωγιμότητα, η συγκράτηση εδαφικής υγρασίας και η περιεκτικότητα σε άζωτο, φώσφορο και κάλιο.

Τα αποτελέσματα των αναλύσεων ανέδειξαν σαφή υπεροχή των εδαφών που δέχθηκαν τη μεταχείριση, ιδιαίτερα ως προς την αύξηση

της οργανικής ουσίας και τη βελτίωση της θρεπτικής κατάστασης. Η οργανική ουσία θεωρείται θεμέλιο της εδαφικής γονιμότητας, καθώς επηρεάζει τη δομή, τη μικροβιακή δραστηριότητα και την ικανότητα δέσμευσης άνθρακα. Η σταθεροποίηση του pH σε ευνοϊκά επίπεδα συνέβαλε επίσης στη βελτίωση της διαθεσιμότητας των θρεπτικών στοιχείων.

Η συγκράτηση της εδαφικής υγρασίας δεν παρουσίασε τόσο ξεκάθαρη βελτίωση, γεγονός που υπογραμμίζει τη σύνθετη φύση των εδαφικών διεργασιών και την επίδραση των κλιματικών συνθηκών. Παρ' όλα αυτά, η εδαφοκάλυψη με μαλλί αποδείχθηκε κρίσιμη για την προστασία του εδάφους από τη μηχανική υποβάθμιση και τη διάβρωση, ιδιαίτερα σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων.

Το έργο δεν αποσιωπά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Η συλλογή, μεταφορά και επεξεργασία των οργανικών υλικών απαιτεί σημαντική επένδυση σε εργασία και χρόνο. Η παραγωγή βιοξυλάνθρακα και κομπόστ σε μεγαλύτερη κλίμακα προϋποθέτει μηχανικό εξοπλισμό και τεχνογνωσία, στοιχεία που δεν είναι πάντα εύκολα προσβάσιμα για μεμονωμένους παραγωγούς.

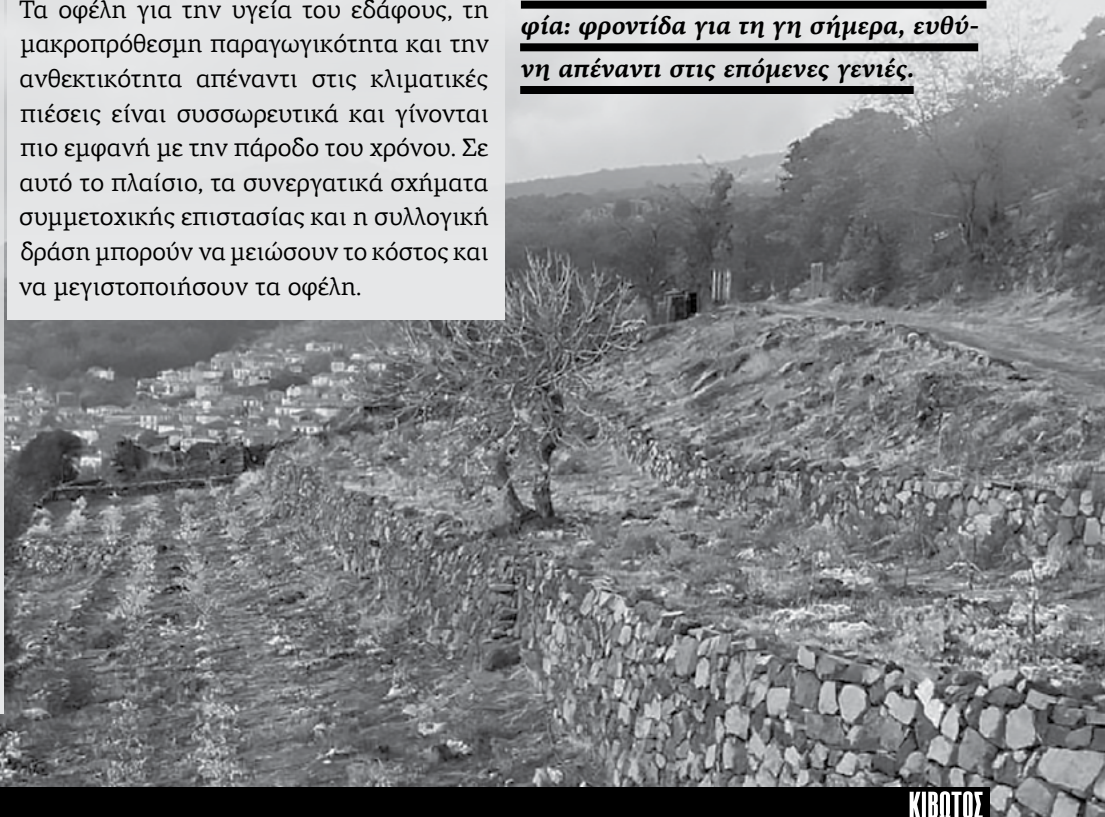
Ωστόσο, οι ερευνητές τονίζουν ότι η αναγεννητική γεωργία δεν μπορεί να αξιολογηθεί με βραχυπρόθεσμα οικονομικά κριτήρια. Τα οφέλη για την υγεία του εδάφους, τη μακροπρόθεσμη παραγωγικότητα και την ανθεκτικότητα απέναντι στις κλιματικές πιέσεις είναι συσσωρευτικά και γίνονται πιο εμφανή με την πάροδο του χρόνου. Σε αυτό το πλαίσιο, τα συνεργατικά σχήματα συμμετοχικής επιστάσις και η συλλογική δράση μπορούν να μειώσουν το κόστος και να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη.

Πέρα από τα τεχνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, το εγχείρημα της Ανεμώτιας έχει και έντονη κοινωνική διάσταση. Λειτουργεί ως χώρος εκπαίδευσης, ανταλλαγής γνώσης και ενδυνάμωσης των τοπικών κοινοτήτων. Παράλληλα, αναδεικνύει τη σημασία της επιστημονικής τεκμηρίωσης στη λήψη αγροτικών αποφάσεων, γεφυρώνοντας το χάσμα ανάμεσα στην έρευνα και την πράξη.

Με ορίζοντα την περίοδο 2026–2030, και εφόσον εξασφαλιστεί συνέχιση της χρηματοδότησης, οι προτάσεις για το μέλλον περιλαμβάνουν τη διεύρυνση της κλίμακας των παρεμβάσεων, την ολιστική προσέγγιση της αναγεννητικής γεωργίας σε επίπεδο τοπίου και την εμπλοκή περισσότερων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η αναγέννηση ελαιώνων, η δημιουργία ταμειευτήρων νερού, η δοκιμή παραγνωρισμένων καλλιεργειών και η ενίσχυση των επικονιαστών αποτελούν ενδεικτικές κατευθύνσεις.

Σε έναν κόσμο που αναζητά βιώσιμες απαντήσεις στις πολλαπλές κρίσεις του, το παράδειγμα της Ανεμώτιας δείχνει ότι η γεωργία μπορεί να αποτελέσει μέρος της λύσης. Όπως υπενθυμίζει ένα διάσημο ρητό του Τόμας Τζέφερσον, «αν και ο γεωργός κατέχει τον τίτλο ιδιοκτησίας, η γη ανήκει σε ολόκληρη την ανθρωπότητα».

Η αναγεννητική γεωργία, στην ουσία της, εκφράζει ακριβώς αυτή τη φιλοσοφία: φροντίδα για τη γη σήμερα, ευθύνη απέναντι στις επόμενες γενιές.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΒΙΟΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ

Της **Μαρίας Ζολώτα**

Γεωπόνου - Κοινωνική Τράπεζα Μοιρών,
Εστιακό Σημείο ΑΙΓΙΛΟΠΑ Κρήτης

Η βιοδυναμική καλλιέργεια, για όσους δεν την έχουν υπόψη τους, είναι μια καλλιέργεια που επεκτείνει τις καλές παραδοσιακές βιολογικές πρακτικές με τις ιδέες που παρέδωσε ο Ρούντολφ Στάινερ. Ο Ρούντολφ Στάινερ μετέδωσε ιδέες που ρίχνουν μια πιο διεισδυτική ματιά στις λειτουργίες της φύσης. Όπως μαρτυρά και το όνομά της – το οποίο δεν προέρχεται από τον Ρούντολφ Στάινερ, αλλά από την ομάδα, που μετά τις υποδείξεις του, που δόθηκαν τον Ιούνιο του 1924, ανέλαβε να κάνει πράξη αυτές τις υποδείξεις – διεισδύει πίσω από την υλική πλευρά, στη σφαίρα των δυνάμεων που βρίσκονται πίσω από την ύλη και τη διαμορφώνουν.

Δύο από τις βασικές της αρχές είναι:

1 Το φυτό είναι η οντότητα που αναπαριστά τη ζωή. Δεν μπορεί να αρρωστήσει. Ό,τι το βλάπτει ή το ωφελεί προέρχεται από το περιβάλλον του. Και το γήινο και το κοσμικό. Η καλή του ανάπτυξη προέρχεται από την ισορροπία των γήινων δυνάμεων που βρίσκονται στο άμεσο γήινο του περιβάλλον και των κοσμικών δυνάμεων που ακτινοβολούν από πάνω, τον Ήλιο τη Σελήνη τους πλανήτες, όπως αυτοί περνούν μπροστά από τους αστερισμούς του ζωδιακού. Αυτό θα το δούμε λίγο πιο συγκεκριμένα παρακάτω.

2 Το αγρόκτημα θα έπρεπε να αναπαριστά μια ατομικότητα. Θα έπρεπε να είναι ένα κλειστό οικοσύστημα, το οποίο να περιλαμβάνει φυτά, ζώα και τον άνθρωπο. Κάθε τι που έρχεται από έξω, σε αυτήν την περίπτωση λειτουργεί μόνο σαν θεραπευτικό μέσο για κάποια τυχόν ανισορροπία στο οικοσύστημα. Τα ζώα θα έπρεπε να τρέφονται από το αγρόκτημα και να δίνουν την κοπριά τους στο αγρόκτημα. Η σωστή πορεία είναι φυτά-ζώα-φυτά-άνθρωπος.

Υπάρχουν και άλλες υποδείξεις για το πώς να επιφέρουμε αυτήν την ισορροπία στα φυτά, όπως τα 2 βιοδυναμικά παρασκευάσματα που ψεκάζονται αφού δυναμοποιηθούν, δηλαδή το 500 από κοπριά αγελάδας που υποστηρίζει τη ζωή του εδάφους και το 501 από πυρίτιο που υποστηρίζει το κοσμικό. Ανάλογα με τις συνθήκες του κάθε τόπου και της κάθε εποχής είναι τα εργαλεία για να επιφέρεις αυτήν την ισορροπία.

Υπάρχουν επίσης 7 παρασκευάσματα που προστίθενται στην κοπριά - κομπόστ για να οδηγήσουν την κομποστοποίηση στα σωστά μονοπάτια που έχουν σκοπό τη υγεία του φυτού. Αυτά αποτελούνται από Αχιλλέα, Χαμομήλι, Τσουκνίδα, φλοιό βελανιδιάς, Ταραξάκο, Βαλεριάνα.

Μεγάλο ρόλο σε αυτήν την ισορροπία παίζει επίσης και η τοπογραφία του αγροκτήματος. Θα έπρεπε να περιέχει κάποιο δάσος, κάποιο λιβάδι και εξηγεί το ρόλο του καθενός. Πέρα λοιπόν από την απλή βιολογική καλλιέργεια για τροφή και σποροπαραγωγή που να δίνει δυνατά φυτά και σπόρους όπως τους παίρνουμε, όταν ακολουθούμε τις σω-

στές πρακτικές διαλογής και απομόνωσης, η βιοδυναμική υποστηρίζει, ότι οι μέθοδοί της ενισχύουν τα φυτά με εσωτερικές δυνάμεις, ώστε να παίρνουμε σπόρους και κατ' επέκταση φυτά με εσωτερικές δυνάμεις που προσφέρουν στον άνθρωπο, όχι μόνο μια τροφή ασφαλή, αλλά και με εσωτερικές δυνάμεις τέτοιες, ώστε να ενισχύεται η πορεία του ως άνθρωπος.

Οι παλιοί αγρότες, πριν την εισβολή της υλιστικής γεωργίας, ακολουθούσαν πρακτικές που συμπεριλάμβαναν και τη Σελήνη, πέρα από τον Ήλιο, όπως Γενάρη μήνα κλάδευε φεγγάρι μην κοιτάξεις, ή φύτευε τα σκόρδα στη λίσωση του Οκτώβρη και άλλες. Τώρα η βιοδυναμική έρχεται να ρίξει περισσότερο φως σε αυτές τις πρακτικές.

Ο Στάινερ πάνω σε αυτό λέει:

Ο καθένας αναγνωρίζει φυσικά ένα παντζάρι, ξέρει, ότι έχει τη μια ή την άλλη όψη, ότι κόβεται ευκολότερα ή δυσκολότερα, ότι έχει αυτό ή το άλλο χρώμα και αυτά ή τα άλλα συστατικά. Όλα αυτά μπορούν να ειπωθούν. Απέχουν, όμως κατά πολύ από την πλήρη κατανόηση του παντζαριού. Ακόμα περισσότερο, δεν έχει γίνει αντιληπτή η σχέση του παντζαριού με τον αγρό, με τις εποχές που ωριμάζει κλπ, όλα αυτά πρέπει ακόμα να εξηγηθούν.

Για να το εξηγήσω αυτό, έχω επανειλημμένα χρησιμοποιήσει μια παρομοίωση αναφερόμενος σε άλλους τομείς της ζωής. Έχω πει, ότι, όταν κάποιος βλέπει μια μαγνητική βελόνα, παρατηρεί, ότι η μία άκρη της δείχνει πάντα προς το βόρειο και η άλλη προς το νότιο πόλο. Αν αναλογιστεί κάποιος γιατί συμβαίνει αυτό, δεν ψάχνει την αιτία μέσα

στη μαγνητική βελόνα, αλλά σε ολόκληρη τη Γη, προσδίδοντας στη μία της πλευρά ένα βόρειο πόλο και στην άλλη ένα νότιο. Αν κάποιος αναζητούσε στην ίδια τη μαγνητική βελόνα την αιτία, του γιατί αυτή παίρνει αυτήν την ιδιαίτερη θέση, θα ήταν παράλογος. Το γιατί παίρνει αυτή τη θέση η μαγνητική βελόνα, μπορούμε να το κατανοήσουμε μόνο, αν τη δούμε σε συνάρτηση με ολόκληρη τη Γη.

Αυτό όμως, που για τη μαγνητική βελόνα φαίνεται παράλογο, το δέχονται οι άνθρωποι για πολλά άλλα πράγματα ως λογικό. Όταν π.χ. έχουμε ένα παντζάρι, που μεγαλώνει μέσα στο χώμα, είναι παράλογο να το εξετάζουμε μέσα στα στενά του όρια, αφού η ανάπτυξή του εξαρτάται ίσως από άπειρους παράγοντες, που δεν υφίστανται στη Γη αλλά στο κοσμικό της περιβάλλον.

Όταν ο Ήλιος, η Σελήνη και οι πλανήτες βρίσκονται μπροστά σε κάποιον από αυτούς ακτινοβολούν τις ανάλογες ποιότητες.

Πειράματα που έκαναν πολλοί που επεξεργάστηκαν τις υποδείξεις του Ρ. Στάινερ - αλλά ιδιαιτέρως η Μαρία Τουν στη Γερμανία - διαπίστωσαν το εξής:

- Όταν η Σελήνη βρισκόταν μπροστά από αστερισμό της γης, ενισχυόταν η ρίζα του φυτού.
- Όταν η Σελήνη βρισκόταν μπροστά από αστερισμό του νερού, ενισχυόταν η βλάστηση, τα φύλλα.
- Όταν η Σελήνη βρισκόταν μπροστά από αστερισμό του αέρα, ενισχυόταν η ανθοφορία
- Όταν η Σελήνη βρισκόταν μπροστά από αστερισμό της φωτιάς, ενισχυόταν η καρποφορία και η δημιουργία σπόρου.

Έτσι μπορείς να ενισχύσεις τις ποιότητες που είναι οι ζητούμενες σε κάθε φυτό. Π.χ. όταν καλλιεργείς μαρούλια είναι καλό να φυτεύεις, όταν η Σελήνη βρίσκεται μπροστά σε αστερισμό του νερού-φύλλου, όταν καλλιεργείς αγγινάρες, να περιποιείσαι και να φυτεύεις όταν η Σελήνη βρίσκεται μπροστά από αστερισμό του αέρα-άνθους κοκ.

(Εδώ δε μπορούμε να επεκταθούμε και σε άλλες υποδείξεις πάνω σε αυτές τις επιρροές, αλλά θα παρατεθεί βιβλιογραφία, αν θέλει κάποιος να ανατρέξει).

Ιδιαίτερα για τα φυτά που προορίζονται για σπόρο, η Μαρία Τουν ακολουθούσε την εξής τακτική. Καλλιεργούσε το μαρούλι π.χ. σε ημέρες φύλλου-νερού μέχρι να σχηματιστεί

καλά η κεφαλή και μετά έκανε τις περιποιήσεις σε μέρες φωτιάς-καρπού, σπόρου για να ενισχυθεί ο σπόρος. Στο παντζάρι έκανε τις σπορές, τις μεταφυτεύσεις και τις περιποιήσεις σε μέρες γης - ρίζας και αφού είχε αναπτυχθεί καλά ο βολβός γύριζε τις περιποιήσεις σε μέρες φωτιάς-σπόρου για να ενισχυθεί ο σπόρος κοκ.

Σήμερα υπάρχουν διάφορα βιοδυναμικά ημερολόγια που δείχνουν τις ημέρες που είναι κατάλληλες για τι.

Αυτές οι πρακτικές δεν είναι αποτελεσματικές από μόνες τους. Είναι καλό να ακολουθείται μια σωστή βιολογική-βιοδυναμική καλλιέργεια και ως μέρος αυτής να λαμβάνονται υπόψη και οι ανωτέρω υποδείξεις. Δεν είναι πάντα πρακτικά εφικτό να ακολουθείς κατά γράμμα το ημερολόγιο αλλά είναι καλό να το έχεις κατά νου και να προσπαθείς να το ακολουθήσεις. Δεν σημαίνει, ότι αν παραβείς τις κατάλληλες ημερομηνίες, ότι δε θα γίνει τίποτα, απλά δε θα είναι το άριστο δυνατό. Στα ελληνικά βγάζει ημερολόγιο ο Μάριος Δεσύλλας το e-mail του είναι mariosdes@yahoo.com

Βιβλιογραφία

Ρούντολφ Στάινερ: Το Γεωργικό Σεμινάριο GA 327 Γέννηση της βιοδυναμικής μεθόδου. Εκδόσεις ETPA
Maria Thun : Biodynamic Calendar 2026 / Floris Books
Maria Thun : Aussaatage 2026 / Aussaatage Verlag

Δεν μπορούμε να μπούμε σε πολλές λεπτομέρειες αλλά θα πούμε μερικά βασικά.

Ο Ήλιος, η Σελήνη και οι πλανήτες ακτινοβολούν δυνάμεις που εκφράζουν ποιότητες του αστερισμού του ζωδιακού που βρίσκεται από πίσω τους. Π.χ. ο Ήλιος, όπως όλοι βιώνουμε ορατά είναι διαφορετικός το καταχείμω, όταν βρίσκεται μπροστά από τον Αιγόκερο και διαφορετικός, όταν βρίσκεται μπροστά από τους Διδύμους το κατακαλόκαιρο. Αυτό το βλέπουμε με τα μάτια μας και δεν είναι μυστήριο. Το ίδιο όμως κάνουν και η Σελήνη και οι άλλοι πλανήτες.

Τώρα οι αστερισμοί κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- Στην ποιότητα της γης αντιστοιχούν οι αστερισμοί του Αιγόκερου, του Ταύρου και της Παρθένου
- Στην ποιότητα του νερού αντιστοιχούν οι αστερισμοί του Σκορπιού, των Ιχθύων και του Καρκίνου
- Στην ποιότητα του αέρα αντιστοιχούν οι αστερισμοί του Ζυγού, του Υδροχού και των Διδύμων
- Στην ποιότητα της φωτιάς αντιστοιχούν οι αστερισμοί του Λέοντα, του Τοξότη και του Κριού.

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΜΗΛΩΝ ΚΑΙ ΑΧΛΑΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ

Της **Σέβης Λιούζα**
Βιοκαλλιεργήτριας, BioFRU Καστοριά
και της **Δήμτρας Μαγοπούλου**
Γεωπόνου, ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

Στη Βασιλειάδα Καστοριάς, στο οικολογικό αγρόκτημα BioFru διατηρείται, σε συνεργασία με το δίκτυο του ΑΙΓΙΛΟΠΑ, οπωρώνας - συλλογή από 130 παραδοσιακές ποικιλίες μήλων και 65 παραδοσιακές ποικιλίες αχλαδιών. Από το 2022, το αγρόκτημα συμμετέχει στο ευρωπαϊκό έργο InnoBreed και σε ένα δίκτυο βελτιωτών, φυτωριούχων και γεωργών από όλη την Ευρώπη που εργάζονται συστηματικά στον τομέα της οργανικής βελτίωσης φρούτων. **Βασικός στόχος του αγροκτήματος είναι να βρεθούν ποικιλίες μήλων και αχλαδιών ανάμεσα στις παραδοσιακές με την καλύτερη προσαρμογή στις τοπικές και βιολογικές συνθήκες και να προωθηθούν στο εγγύς μέλλον ως αξιόπιστο φυτωριακό υλικό.** Η επιλογή των ποικιλιών θα βασίζεται στην ανθεκτικότητα, την αντοχή σε ασθένειες και έντομα, την ποιότητα των φρούτων και τη διάρκεια ζωής τους.

Με αφορμή τον στόχο αυτό, στις αρχές του φθινοπώρου του 2025, 11 ποικιλίες μήλων και 2 ποικιλίες αχλαδιών εξετάστηκαν από το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο, με σκοπό να ελεγχθούν αν οι ποικιλίες αυτές έχουν μολυνθεί από κάποια σημαντικά παθογόνα ή έχουν αρρωστήσει από κάποιον ιό. Παράλληλα, με τη βοήθεια του έργου InnoBreed, μετρήθηκαν στον άγρο, για 2 συνεχόμενες καλλιεργητικές περιόδους (2024-2025) χαρακτηριστικά που ενδιαφέρουν την επιλογή ποικιλιών για βιολογική γεωργία όπως ανθεκτικότητα σε έντομα και ασθένειες. Τα αποτελέσματα της εξέτασης στο εργαστήριο έδειξαν ότι 4 ποικιλίες των μήλων και 1 από τις ποικιλία αχλαδιών ήταν απαλλαγμένες από τους φυτοπαθογόνους οργανισμούς και τους ιούς που εξετάστηκαν. Απο τη μελέτη στον αγρό, επίσης, προέκυψε ότι ορισμένες ποικιλίες που διατηρούνται στον οπωρώνα συλλογής είναι απαλλαγμένες από παθογόνους παράγοντες ή είναι ανθεκτικές. Τα

ΚΑΣΤΟΡΙΑ

καλά χαρακτηριστικά των ποικιλιών αυτών σε συνδυασμό με τα θετικά αποτελέσματα των αναλύσεων και την υψηλή ποιότητα των φρούτων θα χρησιμοποιηθούν για την τελική επιλογή των πιο υποσχόμενων ποικιλιών.

Η μελέτη επιβεβαιώνει ότι οι τοπικές ποικιλίες μπορεί να είναι ανθεκτικές σε βιολογικές και αβιοτικές πιέσεις και προσαρμόζονται στις συνθήκες κάθε τοποθεσίας.

Οι μέθοδοι επιλογής και βελτίωσης φυτών που γίνονται σε συνεργασία με τους γεωργούς (συμμετοχική βελτίωση), υπό τις αρχές της βιολογικής γεωργίας, μπορούν να αξιοποιήσουν αυτές τις πολύτιμες ποικιλίες, αναπτύσσοντάς τις για περιθωριακά περιβάλλοντα και βιολογική ή γεωργία χαμηλών εισροών.

Η μελέτη συμβάλλει στην αναζήτηση ποικιλιών ανάμεσα στις παλιές και τοπικές ποικιλίες που αν και βελτιώθηκαν σε περιόδους γεωργίας χαμηλών εισροών, μπορούν να προσαρμοστούν πολύ καλύτερα στα βιολογικά συστήματα από ότι οι σύγχρονες ποικιλίες.

Τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν στο 22^ο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο Βιολογικού Φρούτου (ECOFRUIT) στο Filderstadt της Γερμανίας (23-25.02.2026).

Νέος κύκλος εκπαιδευτικών ταξιδιών για το 2026
με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Της **Δήμητρας Μαγοπούλου**
Γεωπόνου, ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

Το Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας (Organic Advice Network) διοργανώνει για δεύτερη συνεχή χρονιά (2026) έναν κύκλο Εκπαιδευτικών Ταξιδιών σε Ευρωπαϊκές χώρες, για νέους απόφοιτους γεωπόνους που θέλουν να ασχοληθούν με τη συμβουλευτική ή για ήδη έμπειρους συμβούλους που θέλουν να αναπτύξουν τις ικανότητες τους στον τομέα της βιολογικής γεωργίας. Τη χρονιά που πέρασε πραγματοποιήθηκαν με επιτυχία 15 Εκπαιδευτικά Ταξίδια που έδωσαν τη δυνατότητα σε πολλούς ενδιαφερόμενους του κλάδου, να ταξιδέψουν σε άλλες χώρες για να δουν πρότυπα αγροκτήματα, να αποκομίσουν ή να ανταλλάξουν πολύτιμες γνώσεις γύρω από τη συμβουλευτική για τη βιολογική γεωργία και να κάνουν αξιόλογες γνωριμίες.

Οι συμμετέχοντες από την Ελλάδα, της περσινής χρονιάς Αφροδίτη Ντανάση, (φοιτήτρια Κτηνιατρικής ΑΠΘ) και Εφραίμ Γουβίτσας (φοιτητής Γεωπονίας Παν. Θεσσαλίας) δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις εκπαιδευτικές εμπειρίες που αποκόμισαν. Πιο συγκεκριμένα για το ταξίδι της στη Μάλαγα της Ισπανίας (11-13 Νοεμβρίου 2025) με θέμα τη Βιολογική Κτηνοτροφία η Αφροδίτη δήλωσε: “Ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα και πολύτιμη εμπειρία για μένα. Απέκτησα πολλές νέες γνώσεις και πληροφορίες, με τις οποίες δεν ερχόμαστε συχνά σε επαφή στην πανεπιστημιακή μας πορεία και γενικά στον κλάδο μας, πάνω στην λειτουργία και την αξία της οικολογικής κτηνοτροφίας. Επιπλέον, έκανα σημαντικές γνωριμίες με επιστήμονες του κλάδου από άλλες χώρες, με κάποιους από τους οποίους ελπίζω να υπάρξει και μελλοντική συνεργασία, με στόχο την προώθηση αυτής της μορφής κτηνοτροφίας στην χώρα μας αλλά και πανευρωπαϊκά, καθώς και την καταπολέμηση ασθενειών στα παραγωγικά ζώα με εναλλακτικούς, οικολογικότερους τρόπους”. Για το ίδιο ταξίδι ο Εφραίμ μας είπε: “Ως μελλοντικός γεωπόνος φυτικής παραγωγής, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω έναν γειτονικό κλάδο, την κτηνοτροφία, να ανακαλύψω τη σύνδεση που έχουν οι δύο επιστήμες και πως μπορούν να στηρίξουν η μία την άλλη. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στον πρωτογενή τομέα παραγωγής σε Ελλάδα και Ισπανία είναι εν γένει κοινά. Θεωρώ πως είναι σημαντικό να επενδύσουμε σε παρόμοια προγράμματα ενημέρωσης και κατάρτισης σε τοπικό ή και διακρατικό επίπεδο”.

Φωτογραφικό υλικό από το ταξίδι στη Μάλαγα της Ισπανίας

Επερχόμενα ταξίδια το 2026

ΤΟΜΕΑΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ - ΘΕΜΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
ΑΡΟΤΡΑΙΑ	Συγκαλλιέργεια και Συμμεταβολή Διαχείριση Πόρων (Bio-District model) για την Ενίσχυση των Βιολογικών Αροτραίων Καλλιέργειών	10-12 Μαρτίου 2026	Τοσκάνη και Ούμπρια, Ιταλία
	Τέχνητες Τεχνολογίες για Καλλιερητές Αροτραίων	Μέση / τέλη Μαΐου 2026	Βουκουρέστι, Ρουμανία
	Η Βιολογική Καλλιέργεια Λειτουργεί! Δοκιμή DOK και Επίσκεψη σε Αροτραίες Καλλιέργειες	17-19 Ιουνίου 2026	Βαρκελώνη, Ελβετία
	Η Πραγματικότητα των Αροτραίων Καλλιεργειών στη Νότια Πορτογαλία	16-18 Ιουνίου 2026	Ριμπάιτο και Αλεντίχο, Πορτογαλία
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	Διαχείριση Ορεπτικών σε Βιολογικές Καλλιέργειες	30 Ιουνίου – 1 Ιουλίου 2026	Νότια Φινλανδία
	Διαχείριση Βοσκότοπων, Ρομπότ Αρμύγματος και Φιλίες προς το Κλίμα Ενεργειακές Ιδέες	14-15 Απριλίου 2026	Βαυαρία, Γερμανία
	Βιολογική Κτηνοτροφία Προβάτων για Παραγωγή Κρέατος	Τέλη Μαΐου / αρχές Ιουνίου 2026	Ταλίν, Εσθονία
	Βόσκησις, Κλιματική Επίδραση και Μείωση των Εκπομπών Διοξειδίου του Άνθρακα στην Γαλακτοκομία	24-26 Ιουνίου 2026	Κεντρική και Βόρεια Γιουτλάνδη, Δανία
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	Διαχείριση Βοσκότων και Βοσκότοπων υπό τις Συνθήκες της Κλιματικής Αλλαγής	Νοέμβριος 2026	Βόλε ντε Λος Πεδρόσε, Κάρδοβια, Ισπανία
	Βόσκησις και Αυτάρκτης στην Βιολογική Κτηνοτροφία	Οκτώβριος / Νοέμβριος 2026	Ανζί, Γαλλία
	Επιτυχημένη Διαχείριση Ζυζανίων σε Ανοχή Βιολογική Καλλιέργεια	8-10 Ιουλίου 2026	Ρόσελαρε, Βέλγιο
	Γονιμότητα Εδάφους και Ανθεκτικότητα στη Βιολογική Παραγωγή Κηπευτικών	16-18 Σεπτεμβρίου 2026	Λιλ, Γαλλία
ΦΡΟΥΤΑ	Ασφάλεια Σπόρου και Αειφόρος Βιολογική Σποροπαραγωγή	24-26 Αυγούστου 2026	Κάτω Αυστρία και Στερία, Αυστρία
	Βιολογική Παραγωγή Φρούτων: Προκλήσεις και Οφέλη	Τέλη Μαΐου / αρχές Ιουνίου 2026	Κεντρικό Βελγικό, Σερβία
ΑΜΠΕΛΟΠΟΝΕΙΑ	Βιολογική Παραγωγή Φρούτων και Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	Τέλη Μαΐου ή Σεπτέμβριος 2026	Ουγγαρία
	Βιολογική Αμπελοπονία και Παραγωγή Κρασιού	Σεπτέμβριος / Οκτώβριος 2026	Περσική Αλεντίχο, Πορτογαλία

Τι πρέπει να γνωρίζουν οι ενδιαφερόμενοι: Η διάρκεια των ταξιδιών είναι 2-3 ημέρες. Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ μέσω της συμμετοχής του στο Organic Advice Network έχει τη δυνατότητα να καλύψει τα έξοδα του ταξιδιού για τους ενδιαφερόμενους, αφού ολοκληρώσουν τη διαδικασία εγγραφής και γίνουν δεκτοί για να συμμετάσχουν.

Για αιτήσεις συμμετοχής στα **εκπαιδευτικά ταξίδια του 2026** καθώς και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία επικοινωνήστε στο:

greekseedschool@aegilops.gr

και επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες:

www.aegilops.gr/category/organic-advice-network/

www.organicadvisenetwork.eu/

Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΕΙΝΑΙ Η ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ

Έρευνα για γεωργούς και γεωργικούς συμβούλους

Της **Μαρίας Τζαννέτου**
Γεωπόνου - ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

και της **Δήμητρας Μαγοπούλου**
Γεωπόνου - ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

Ποιά εκπαιδευτικά κενά και προβλήματα αντιμετωπίζουν οι γεωργοί και οι γεωργικοί σύμβουλοι σήμερα και ποιές σύγχρονες μέθοδοι εκπαίδευσης ή ψηφιακά και διαδικτυακά εργαλεία μπορούν να καλύψουν τα κενά αυτά στην Ελλάδα; Απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα προσπάθησε να δώσει μια πανευρωπαϊκή έρευνα στα πλαίσια του έργου AgriGreenSkills, του προγράμματος Erasmus+ με συμμετοχή και του ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ. Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 5 χώρες (Ελλάδα, Βουλγαρία, Ιταλία, Βέλγιο και Πολωνία) συμμετείχαν ανώνυμα και 17 γεωργοί και 14 γεωργικοί σύμβουλοι από την Ελλάδα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας για την Ελλάδα προέκυψε, ενδεικτικά, ότι: Οι περισσότεροι γεωργοί που συμμετείχαν δήλωσαν ότι καλλιεργούν βιολογικά είτε με πιστοποίηση είτε χωρίς. Φάνηκε ότι έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για θέματα όπως τα επιχειρηματικά μοντέλα, η συγκαλλιέργεια φυτών καθώς και η καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών. Σε ερώτηση που αφορούσε την εξοικειώσή τους με το διαδίκτυο, κατά πλειοψηφία απάντησαν πως είναι κατά βάση εξοικειωμένοι με την αναζήτηση πληροφοριών και την παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού αλλά όχι τόσο εξοικειωμένοι με την συμμετοχή σε διαδικτυακές συζητήσεις και σεμινάρια.

Οι γεωργικοί σύμβουλοι δήλωσαν ότι η κακή/αναξιόπιστη σύνδεση στο διαδίκτυο καθιστά δύσκολη την διαδικτυακή εκπαίδευση

ή την επίδειξη ψηφιακών εργαλείων στους γεωργούς. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα συμφώνησε ότι **για τη διδασκαλία μιας (νέας) γεωργικής τεχνικής σε γεωργούς, η καλύτερη μέθοδος εκπαίδευσης είναι η βιωματική, όπου γίνεται μαζί με τους γεωργούς στον αγρό.** Παρόλα αυτά όταν αυτό δεν είναι δυνατό, η δεύτερη καλύτερη μέθοδος είναι η χρήση οπτικοακουστικού υλικού (βίντεο) ώστε να γίνει όσο το δυνατόν πιο κατανοητή γίνεται η νέα γεωργική τεχνική από τους γεωργούς. Επίσης οι γεωργικοί σύμβουλοι επέλεξαν τις ακόλουθες κατηγορίες στις οποίες θεωρούν ότι υπάρχουν ελλείψεις όσον αφορά την τεχνική τους κατάρτιση με σειρά προτίμησης: μετασυσχετική διαχείριση και επεξεργασία, βελτίωση φυτών και διατήρηση σπόρων, βιολογική γεωργία, ορθή / αποδοτική διαχείριση νερού και γεωργία ακριβείας.

Η έρευνα αυτή αποδείχτηκε πολύ χρήσιμη καθώς έδειξε τις ανάγκες και τα θέλω των γεωργών αλλά και των γεωργικών συμβούλων ως προς τα γνωστικά αντικείμενα εκπαίδευσης αλλά και τις ψηφιακές δεξιότητές τους. Στη σύγχρονη εποχή κρίνεται αναγκαίο να συμβαδίζουν οι γεωργοί και οι γεωργικοί σύμβουλοι με την τεχνολογική εξέλιξη στο βαθμό που τους εξυπηρετεί.

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας για όλες τις χώρες που συμμετείχαν θα ανακοινωθούν κατά τη διάρκεια του έργου. Το έργο AgriGreenSkills στα πλαίσια του Erasmus+, θα διαρκέσει μέχρι τον Φλεβάρη του 2028 και μέσω αυτού θα πραγματοποιηθούν δράσεις με σκοπό να γεφυρωθούν τα κενά τόσο στις γνώσεις όσο και στην εξοικείωση με την χρήση της τεχνολογίας για τους γεωργούς αλλά και τους γεωργικούς συμβούλους.

Βιολογική γεωργία σε θερμοκήπια

Μεταφορά γνώσης και εμπειρίας

Η παραγωγή σε θερμοκήπια συμβάλλει καθοριστικά στη γεωργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καλύπτοντας περίπου 1.750.000 στρέμματα με αποδόσεις που ξεπερνούν τα 13,6 εκατομμύρια τόνους λαχανικών ετησίως. Παρά τη σημασία της, η βιολογική παραγωγή σε θερμοκήπια παραμένει περιθωριακή λόγω του πολύπλοκου χαρακτήρα της και της ανάγκης για εξειδικευμένες γνώσεις. Οι προκλήσεις περιλαμβάνουν τη διατήρηση της υγείας του εδάφους, τη διαχείριση της βιοποικιλότητας και την καταπολέμηση των παρασίτων με περιορισμένους πόρους, ενώ παράλληλα πρέπει να αντιμετωπίζονται οι περιφερειακές διαφορές και το υψηλό κόστος των υποδομών. Η μεταφορά γνώσεων είναι συχνά κατακερματισμένη και ασυντόνιστη, περιορίζοντας την υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών.

Το έργο BIOGREENET στο οποίο ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ συμμετέχει (μαζί με άλλους 15 εταίρους από 11 χώρες) στα πλαίσια του προγράμματος Horizon Europe, με διάρκεια τεσσάρων ετών (2025-2029), αποσκοπεί στην ενίσχυση της βιολογικής παραγωγής σε θερμοκήπια, γεφυρώνοντας τα κενά γνώσης, προωθώντας την καινοτομία και ενδυναμώνοντας τους παραγωγούς και τους συμβούλους. Μέσω ψηφιακών πλατφορμών, διάδοσης βέλτιστων πρακτικών και συνεργασίας των ενδιαφερόμενων μερών, το έργο υποστηρίζει αειφόρα και ανταγωνιστικά συστήματα θερμοκηπίων εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η εν λόγω πρωτοβουλία με βασικούς στόχους τους ακόλουθους:

- ⇒ **Βελτίωση της πρόσβασης στη γνώση:** Παροχή πρακτικών πληροφοριών και κατάρτισης, προσβάσιμες στους παραγωγούς ώστε να τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν τις περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις.
- ⇒ **Προώθηση της ψηφιοποίησης:** Ενθάρρυνση της χρήσης ψηφιακών εργαλείων και πρακτικών για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των θερμοκηπίων.
- ⇒ **Υποστήριξη της υιοθέτησης καινοτομιών:** Παροχή τεχνικής και οικονομικής καθοδήγησης για την υπέρβαση των εμποδίων στην εφαρμογή βιολογικών πρακτικών.
- ⇒ **Ενίσχυση της συνεργασίας:** Διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων και της συνεργασίας μεταξύ παραγωγών, γεωργικών συμβούλων, ερευνητών και υπευθύνων χάραξης πολιτικής.
- ⇒ **Υποστήριξη των ενδιαφερόμενων:** Συμμετοχή βασικών φορέων για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής και υποστήριξης των πρακτικών της βιολογικής γεωργίας.

⇒ Ενίσχυση της γνώσης και καινοτομίας:

Ενίσχυση των τοπικών και πανευρωπαϊκών συστημάτων γεωργικής γνώσης και καινοτομίας (AKIS) μέσω ολοκληρωμένων και χωρίς αποκλεισμούς δράσεων.

Οι πρώτες ενέργειες που θα ακολουθήσουν τους επόμενους μήνες αφορούν την χαρτογράφηση και δημιουργία τοπικών δικτύων παραγωγών βιολογικών θερμοκηπίων και συμβούλων, καθώς και επισήμανση και συλλογή πρακτικών γνώσεων και γνώσεων απαραίτητων για παραγωγούς και συμβούλους βιολογικής γεωργίας.

Για περισσότερες πληροφορίες για το έργο επισκεφθείτε:

www.biogreenet.eu/

και την ιστοσελίδα του ΑΙΓΙΛΟΠΑ: www.aegilops.gr

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

12-15 Μαρτίου 2026

Agrotica Θεσσαλονίκη

Περισσότερα:

www.agrotica-expo.gr/

14-15 Απριλίου 2026

Εκπαιδευτικό ταξίδι με το Organic Advice Network: Διαχείριση Βοσκοτόπων, Ρομπότ Αρμέγματος και

Φιλικές προς το Κλίμα Ενεργειακές Ιδέες - Βαυαρία, Γερμανία. **Περισσότερα:** www.organicadvicenetwork.space/course/index.php?categoryid=3

25-26 Απριλίου 2026

Γιορτή Παραδοσιακού Σπόρου και Οικολογικού Κήπου Μπαξέ - Σταγιάτες Πηλίου

16-18 Ιουνίου 2026

Εκπαιδευτικό ταξίδι με το Organic Advice Network: Η Πραγματικότητα των Αροτραίων Καλλιεργειών στη Νότια

Πορτογαλία - Ριμπάτχο και Αλεντέχο, Πορτογαλία. **Περισσότερα:** www.organicadvicenetwork.space/course/index.php?categoryid=3

17-19 Ιουνίου 2026

Εκπαιδευτικό ταξίδι με το Organic Advice Network: Η Βιολογική Καλλιέργεια Λειτουργεί! Δοκιμή DOK και Επίσκεψη

σε Αροτραίες Καλλιέργειες - Βασιλεία, Ελβετία **Περισσότερα:** www.organicadvicenetwork.space/course/index.

23-24-25 Μαΐου 2026

15th Let's Liberate Diversity Forum - Φλωρεντία, Ιταλία

Περισσότερα: www.liberatediversity.org/lld-italy-26/

24-26 Ιουνίου 2026

Εκπαιδευτικό ταξίδι με το Organic Advice Network: Βόσκηψη, Κλιματική Επίδραση και Μείωση των Εκπομπών

Διοξειδίου του Άνθρακα στην Γαλακτοκομία - Κεντρική και Βόρεια Γιουτλάνδη, Δανία **Περισσότερα:** www.organicadvicenetwork.space/course/index.php?categoryid=3

25-26 Ιουνίου 2026

European Grain Festival & 5th Let's cultivate diversity

- Δανία **Περισσότερα:** www.european-grain-festival.landsorten.dk/

Αύγουστος 2026

9η Γιορτή Οικολογικής Γεωργίας και Χειροτεχνίας Καστοριάς

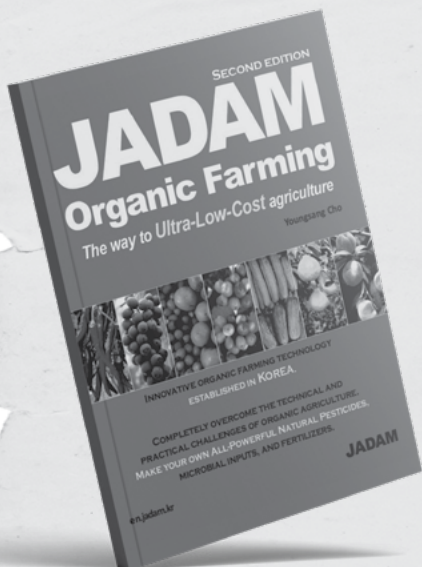
3-4 Νοεμβρίου 2026

Organic Innovation Days, Βρυξέλλες, Βέλγιο **Περισσότερα:** www.tporganics.eu/organic-innovation-days/

παρουσίαση

(Δεύτερη έκδοση)

Σελίδες 379

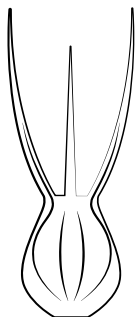
Αγγλική Γλώσσα,

Εκδότης: JADAM - 1/2026,

ISBN-10: 8989220203

JADAM Organic Farming

Καινοτόμος τεχνολογία βιολογικής γεωργίας που αναπτύχθηκε στην Κορέα. Τεχνολογίες καλλιέργειας χωρίς όργωμα, χωρίς ζιζάνια, υψηλής απόδοσης και εξαιρετικά χαμηλού κόστους, που μπορούν να συμβάλουν δραματικά στη μείωση της ανάγκης σε εργασία. Μέσω της μεθόδου JADAM, η γεωργία μπορεί να γίνει εξαιρετικά χαμηλού κόστους, πλήρως βιολογική, και οι αγρότες μπορούν να γίνουν και πάλι οι κυρίαρχοι γιατί θα κατέχουν τη γνώση, τη μέθοδο και την τεχνολογία της γεωργίας. Όταν η βιολογική γεωργία γίνει εύκολη, αποτελεσματική και φθηνή, μπορεί τελικά να γίνει μια πρακτική εναλλακτική λύση. Φτιάξτε τα δικά σας πανίσχυρα φυσικά φυτοφάρμακα, μικροβιακά πρόσθετα και λιπάσματα.

Γίνετε μέλη του Αιγίλοπα και συμμετέχετε ενεργά στις δράσεις μας:

Με τη συμμετοχή σας ως μέλη στον Αιγίλοπα στηρίζετε ενεργά την προστασία και διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας καθώς και τη βιοκαλλιέργεια στη χώρα μας. Μπορείτε, επίσης, να προμηθευτείτε σπόρο ντόπιων ποικιλιών του δικτύου μας, για πειραματισμό και δοκιμή, από τα Εστιακά μας Σημεία και τις διάφορες γιορτές και συναντήσεις της οργάνωσης στις οποίες γίνονται ανταλλαγές και δωρεές σπόρων.

Περισσότερες πληροφορίες θα βρείτε στην ιστοσελίδα μας:

www.aegilops.gr

αλλά και στο facebook

aegilops